

Založna prava na jahti

Ristovski, Ivan

Master's thesis / Diplomski rad

2023

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Zagreb, Faculty of Law / Sveučilište u Zagrebu, Pravni fakultet**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:199:087963>

Rights / Prava: [In copyright](#)/[Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2024-09-12**

Repository / Repozitorij:

[Repository Faculty of Law University of Zagreb](#)

Sveučilište u Zagrebu

Pravni fakultet

Založna prava na jahti
Diplomski rad

Mentor
Prof. dr. sc. Jasenko Marin

Student
Ivan Ristovski

Zagreb, 2023

Sadržaj

1. Uvod	1
2. Jahta	2
2.1. Pojam jahte	2
2.2. Stvarnopravno uređenje	3
3. Vrste založnih prava na jahti	4
3.1. Hipoteka na jahti	4
3.1.1. Temelj nastanka pomorske hipoteke	5
3.1.2. Način nastanka hipoteke	8
3.1.3. Predbilježba založnog prava na jahti	9
3.1.4. Prostiranje hipoteke na jahti	10
3.1.5. Ovlaštenja hipotekarnog vjerovnika	12
3.1.6. Prestanak hipoteke na jahti	17
3.2. Pomorski privilegiji	18
3.2.1. Povijesni razvoj	18
3.2.2. Pojam privilegija i osnovna obilježja	18
3.2.3. Uređenje u hrvatskom pravnom sustavu	19
3.2.4. Način nastanka pomorskog privilegija	21
3.2.5. Prostiranje privilegija na jahti	22
3.2.6. Ovlasti privilegiranih vjerovnika	22
3.2.7. Prestanak pomorskih privilegija	24
4. Poredbena pravna rješenja glede založnih prava na jahti	29
4.1. Engleska	30
4.2. Turska	32
4.3. Italija	33
4.4. Grčka	34
4.5. SAD	35
5. Zastupljenost upisanih založnih prava – hipoteka na jahtama	38
6. Zaključak	41
7. Popis literature	43
Tablica 1: Komparacija uređenja pomorske hipoteke i privilegija prema hrvatskom pravu	28
Tablica 2 prikaz upisanih založnih prava po godinama u Republici Hrvatskoj (od 2019. do 2023. godine)	39

Sažetak

U radu se definira pojam jahte, nakon čega se detaljnije razrađuju vrste založnog prava u Republici Hrvatskoj. Potom slijede poredbenopravna rješenja glede založnih prava na jahti i konačno podaci o njihovoj zastupljenosti u Republici Hrvatskoj.

Cilj ovog rada je istražiti i približiti pravno uređenje založnih prava na jahtama u Republici Hrvatskoj te napraviti usporedbu s pravnim uređenjem tog pitanja u sustavima drugih zemalja. Svi statistički podaci prikupljeni su u korespondenciji s Ministarstvom mora, prometa i infrastrukture. U ovom trenutku u Hrvatskoj postoji trend koji nam pokazuje kako su jahte i brodice koje se upisuju u upisnik brodova sve novijeg godišta pa im je sukladno tome i vrijednost veća. Prateći trend, u provedbi upisa založnih prava dolazi do modernizacije i digitalizacije sustava na temelju čega se upisnik brodova vodi u elektroničkom obliku.

Iz istraživanja pravnog uređenja založnih prava proizlazi zaključak kako je englesko pravo poslužilo hrvatskom kao uzor. U Italiji i Grčkoj založna prava jahte regulirana su na sličan način kao i u Hrvatskoj. Što se tiče SAD-a, korijeni pomorskog prava vežu se na uređenje u anglosaksonskom pravnom sustavu te se općenito založna prava na jahtama u SAD-u temelje na istim načelima kao i u Hrvatskoj. Zanimljivo je kako tursko zakonodavstvo propisuje da vjerovnik ne može preuzeti fizičko posjedovanje jahte, već samo tražiti naplatu duga iz prodaje ili drugih izvora prihoda povezanih s jahtom, što predstavlja razliku u odnosu na Hrvatsku.

Ključne riječi: jahta, založno pravo, vjerovnik, hipoteka, Pomorski Zakonik, pomorski privilegij

Summary

We will determine what is the yacht, then will follow different types of liens in the Republic of Croatia. After that we will provide comparison with legal systems regarding mortgages on yachts. We will conclude this paper with the data representation of liens on yachts in the Republic of Croatia.

The aim of this paper is to investigate and bring closer the concept of liens on yachts in the Republic of Croatia and to make a comparison with the legal systems of other countries in the area. All statistical data were collected in correspondence with the Ministry of the Sea, Transport and Infrastructure. At the moment Croatia experience a positive trend that shows us

how yachts and boats that are entered in the Register are newer than in the previous decades, so their value is correspondingly higher. In accordance with the trend, boat registration system modernized and digitalized in a way that Croatia now has electronic enrolment of the ships.

The research on the legal arrangement of lien rights leads to the conclusion that English law served as a model for Croatian law. In Italy and Greece, yacht liens are regulated in a similar way as in Croatia. As far as the USA is concerned, the roots of maritime law are tied to the arrangement in the Anglo-Saxon legal system, and in general liens on yachts in the USA are based on the same principles as in Croatia. It is interesting that the Turkish legislation stipulates that the creditor cannot take physical possession of the yacht, but only seek debt collection from the sale or other sources of income related to the yacht, which is a difference compared to Croatia.

Key words: yacht, lien, creditor, mortgage, Maritime Code, maritime lien

1. Uvod

Založna prava su jedan od najstarijih oblika osiguranja tražbine koji seže još u antička vremena. Razvoj založnih prava na plovnim objektima započeo je u srednjem vijeku, kada su se trgovci i mornari susreli s problemom duga koji je ostao nepodmiren nakon što bi plovni objekt napustio luku. U tim su slučajevima postizali sporazume s vlasnicima plovnih objekata koji su svoje plovne objekte davali kao osiguranje za neplaćene dugove.

Razvoj založnih prava na plovnim objektima dobio je poticaj tijekom 19. stoljeća, kada se pomorski promet intenzivirao, a trgovci i bankari su prepoznali potrebu za uspostavom pravnog okvira koji bi osigurao sigurnost i pouzdanost transakcija u pomorskoj industriji.

Založna prava na plovnim objektima odnose se na pravne zahtjeve ili opterećenja koja fizičke ili pravne osobe mogu osnovati na plovnom objektu radi osiguranja plaćanja ili ispunjavanja obveza. Založna prava se na plovnim objektima mogu osnovati iz različitih razloga, kao što su neisplaćene plaće, neplaćeni računi za pružene usluge ili štete koje je plovni objekt prouzročio. Založna prava na plovnim objektima mogu imati ozbiljne posljedice, uključujući sprječavanje plovidbe plovnog objekta, utjecaj na njegovu sposobnost trgovanja i potencijalnu zapljenu i prodaju plovnog objekta. Stoga je važno razumjeti prirodu i opseg založnih prava na plovnim objektima za vlasnike plovnih objekata, operatere i druge stranke uključene u pomorsku industriju.

Ovaj diplomski rad bavi se založnim pravima na jahti u Republici Hrvatskoj. Jahte su često korišteni plovni objekti na Jadranu, stoga je važno razmotriti pravne aspekte vezane uz njihovo posjedovanje i financiranje. U radu će se analizirati kako se založna prava na jahti primjenjuju u praksi te koji su uvjeti za uspostavu i provedbu založnih prava na jahti u Hrvatskoj. Također, usporedit ćemo na koji su način založna prava na jahti uređena u različitim pravnim sustavima. Rad također sadrži i pitanje zastupljenosti založnih prava na jahti u Republici Hrvatskoj uključujući statističke podatke.

2. Jahta

2.1. Pojam jahte

Odredbom članka 5. točka 13. Pomorskog zakonika (NN 181/04, 76/07, 146/08, 61/11, 56/13, 26/15, 17/19) (u nastavku teksta: „PZ“), jahta je definirana kao: „Plovni objekt za sport i razonodu, neovisno o tome upotrebljava li se za osobne potrebe ili gospodarsku djelatnost, a čija je duljina trupa veća od 15 metara i koji je namijenjen za dulji boravak na moru, te koji je osim posade ovlašten prevoziti do 12 putnika.“

Od jahte je bitno razlikovati veliku putničku jahtu, koja je definirana istom odredbom kao i jahta, i to u točki 60: „Velika putnička jahta jest jahta duljine trupa jednakog 24 metra ili većeg od 24 metra te koja je osim posade ovlaštena prevoziti više od 12, ali ne više od 36 putnika.“¹

U Republici Hrvatskoj, jahte su često korištene u turističkom sektoru, posebno na Jadranskom moru, gdje se nalazi mnogo prekrasnih uvala i otoka. U skladu s time, postoji velika potražnja za jahtama, ne samo za osobnu uporabu već i za iznajmljivanje u turističke svrhe.

Neke su zemlje poznate kao popularna odredišta za posjedovanje jahti, s obzirom na njihovu geografsku poziciju, pravni okvir i porezne olakšice. Primjerice, Monako je poznat kao jedna od najpopularnijih destinacija za posjedovanje jahti zbog svoje blizine francuskoj rivijeri, luksuzne marine i povoljnih poreznih uvjeta za vlasnike jahti. Slično tome, Švicarska nudi mogućnost čuvanja jahti u sigurnim unutarnjim vodama, dok neke zemlje, poput Malte, Cipra i Turske, nude povoljne porezne uvjete za vlasnike jahti.

U Republici Hrvatskoj jahte se često kupuju na kredit, a kako bi se osiguralo vraćanje kredita, moguće je osnovati hipoteku na jahti. To omogućuje vjerovniku da ostvari svoja prava na jahti u slučaju neispunjavanja obveza dužnika. Stoga je važno razmotriti pravne aspekte vezane uz jahte, uključujući založna prava na jahti, kako bi se osigurala pravna sigurnost u financiranju i posjedovanju jahti u Republici Hrvatskoj.

Jahte su podložne različitim nacionalnim i međunarodnim propisima koji se odnose na njihovu uporabu. Ti propisi uređuju pitanja sigurnosti na moru, zaštite okoliša, zdravlja i sigurnosti posade, obveza vlasnika i korisnika jahti, založnih prava na jahtama i druga pitanja koja se tiču uporabe i vlasništva nad jahtama.

Pravna pitanja koja se tiču jahti mogu biti vrlo složena, osobito kada se radi o jahtama koje se upotrebljavaju za komercijalne svrhe, poput iznajmljivanja (*chartera*). U takvim je

¹ Vidi PZ čl. 5. t. 60.

slučajevima potrebno pridržavati se stroge regulative i ispunjavati brojne zahtjeve kako bi se osigurala sigurnost putnika i posade.

2.2. Stvarnopravno uređenje

Zbog gospodarskih i pravno-političkih razloga za jahte postoji posebno stvarnopravno uređenje. Gospodarski razlozi postoje zbog značajne vrijednosti jahti kao imovine i mogućnosti korištenja za trgovačke svrhe, pa zahtijevaju povećanu pravnu sigurnost glede njihova stvarnog uređenja. Pravno-politički razlozi proizlaze iz činjenice da su stvarna prava na jahtama usko povezana s njihovom državnom pripadnošću, jer upravo država upisnika jahti obavlja tehničko-sigurnosni i upravni nadzor nad njima. Općenito je prihvaćeno da se stvarnopravni status plovnog objekta veže uz pravo države u kojoj je plovni objekt upisan u upisnik brodova.

Valja spomenuti kako u načelu svi plovni objekti², uključujući i jahte, imaju zajednička imovinskopravna obilježja. Pod imovinskopravnim obilježjima misli se na jahtu kao pokretninu, odnosno na jahtu kao nepotrošnu, sastavljenu i nedjeljivu stvar te na jahtu kao predmet stvarnih prava.

Naime, opće je pravilo da su: „Pokretnine one pojedinačno određene stvari koje je moguće premještati s jednog mjesta na drugo, a da im se pri tom ne povrijedi bit (supstanca).“³ S obzirom na to, PZ u članku 208. izrijeком određuje da su: „Brod i brod u gradnji pokretne stvari.“ Nadalje, jahta je nepotrošna stvar jer je stvar koja je namijenjena trajnom iskorištavanju, sastavljena je iz razloga što se sastoji od brojnih samostalnih i nesamostalnih dijelova i pripadaka.⁴ Jahta je također i nedjeljiva jer se ne može dijeliti, a da se pri tome ne uništi njezina bit, odnosno da se pri tome znatno ne umanjí njezina vrijednost.

² Odredbom čl. 2. PZ-a propisano je: „Ako ovim Zakonikom nije drugačije određeno, njegove odredbe koje se odnose na brodove, primjenjuju i na druge pomorske objekte, osim ratnog broda.“

³ Zakon o vlasništvu i drugim stvarnim pravima (NN 91/96, 68/98, 137/99, 22/00, 73/00, 129/00, 114/01, 79/06, 141/06, 146/08, 38/09, 153/09, 143/12, 152/14, 81/15, 94/17, dalje u tekstu: „ZVDSP“) čl. 2. st. 4.

⁴ Više o pripadcima vidi u odjeljku 3.1.4.

3. Vrste založnih prava na jahti

U Republici Hrvatskoj postoji nekoliko vrsta založnih prava koja se mogu osnovati na jahti. Založna prava na jahti u Republici Hrvatskoj jesu hipoteka na jahti koja se osniva na temelju ugovora (ugovorna hipoteka) ili na temelju odluke suda (sudska hipoteka)⁵ te privilegiji.⁶

Hipoteka na jahti osniva se zbog osiguranja tražbine koju vjerovnik ima prema dužniku. Vjerovnik koji ima hipotekarno pravo ima pravo naplate duga prodajom jahte ili uzimanjem jahte u posjed i njezinim iskorištavanjem u slučaju da dužnik ne ispuni svoje obveze prema vjerovniku. Hipoteka može biti pravo prvog, drugog, trećeg i tako dalje reda, ovisno o prioritetu upisa u upisnik brodova.

Privilegiji na jahti također su vrsta založnog prava koja se može osnovati na jahti, i to na temelju PZ-a, te se za razliku od hipoteke na jahti ne upisuju u upisnik brodova. Privilegiji su pravo određene osobe da naplati svoj dug iz prodaje jahte prije drugih vjerovnika. Mogu se uspostaviti u korist različitih osoba, poput članova posade, broдача, vlasnika marine ili drugih osoba koje pružaju usluge na jahti. U Republici Hrvatskoj postoje različite vrste privilegija koje se mogu osnovati na jahti, a to su privilegij za plaće članova posade, privilegij za naknadu štete, privilegij za tražbine s naslova nagrade za spašavanje broда, privilegij za tražbine za lučke pristojbe i naknade koje se naplaćuju u lukama te privilegij za tražbine izvanugovorne odgovornosti.⁷

3.1. Hipoteka na jahti

Člankom 219. PZ-a određena je hipoteka na jahti. Prema navedenom članku, hipoteka na jahti jest: „Pravo prema kojem je vjerovnik ovlašten namiriti svoju tražbinu iz prodajne cijene jahte ostvarene sudskom prodajom ili izvansudskom prodajom ili uzimanjem jahte u posjed i iskorištavanjem jahte.“⁸

Ako dužnik ne uspijeva vraćati dugove, vjerovnik je ovlašten pokrenuti ovršni postupak radi namirenja tražbine zbog koje je osnovana hipoteka u njegovu korist. U ovom je slučaju vidljiva povezanost s Ovršnim zakonom, čije su odredbe „preslikane“ u dio deveti PZ-a. Upravo odredbe iz Ovršnog zakona omogućuju efikasnu provedbu namirenja vjerovnikovih tražbina.

⁵ Navedeno proizlazi iz članka 220. st.1 PZ-a

⁶ Više o privilegijima vidi u odjeljku 3.2.

⁷ Više o tražbinama koje se mogu osigurati pomorskim privilegijem vidi u odjeljku 3.2.3.

⁸ Više o ovlaštenjima hipotekarnog vjerovnika vidi u odjeljku 3.1.5.

3.1.1. Temelj nastanka pomorske hipoteke

Hipoteka na jahti može nastati na temelju ugovora, kada govorimo o ugovornoj hipoteci, ili pak na temelju sudske odluke, kada govorimo o prisilnoj sudskoj hipoteci.⁹

Prvenstveno treba istaknuti kako je hipoteka na jahti podvrgnuta knjižnom režimu te se osniva upisom u odgovarajući upisnik brodova, dakle postoji sličnost s osnivanjem hipoteke na nekretnini koja se pak upisuje u zemljišne knjige, o čemu će više biti rečeno u nastavku rada.¹⁰

Kada govorimo o ugovornoj hipoteci, sasvim je logično da se ona osniva na temelju pravnog posla, odnosno ugovora o hipoteci. Taj ugovor mora biti u pisanom obliku kako bi zadovoljio preduvjet za valjanost osnivanja ugovorne hipoteke na brodu. Ako ugovor nije sklopljen u pisanom obliku, neće ni stvoriti pravni učinak. Odredbom članka 220. stavka 2. PZ-a propisano je: „Ako ugovor ili isprava o hipoteci u kojem je potpis dužnika javno ovjeren sadrži izjavu dužnika vjerovnik može neposredno na temelju ugovora ili isprave zatražiti upis hipoteke u upisnik brodova, kao i izjavu dužnika da je suglasan da se na temelju tog ugovora ili isprave na jahti na kojemu je zasnovana hipoteka može radi tražbine utvrđene tim ugovorom ili ispravom nakon dospelosti tražbine provesti neposredna ovrha. Takav je ugovor ili isprava, ovršna isprava temeljem koje se takva ovrha može provesti bez potvrde ovršnosti.“ Također, ugovorom o hipoteci, hipotekarni vjerovnik se nakon prestanka tražbine obvezuje dužniku izdati brisovno očitovanje kojim dopušta upis brisanja zabilježbe hipoteke iz upisnika brodova.

Također je važno naglasiti kako odredba članka 220. PZ-a o nastanku hipoteke na jahti nije posve precizna. Hipoteka na jahti nastaje putem ugovora kao pravnog posla čiji je cilj osnivanje hipoteke na jahti radi osiguranja namirenja određene tražbine.¹¹ Međutim, samo sklapanje ugovora o hipoteci na jahti nije dovoljno za uspostavu hipoteke, već ju je potrebno upisati u upisnik brodova.¹² Ako nisu ispunjene sve pretpostavke za upis u upisnik brodova, a zahtjev za upis hipoteke je podnesen, tada će se hipoteka osnovati predbilježbom uz uvjet naknadnog opravdanja tog upisa.¹³ Nadalje, iz članka 320. PZ-a proizlazi kako je: „Predbilježba hipoteke na jahti dopuštena samo ako su tražbine i pravna osnova hipotekarnog prava učinjene vjerojatnim.“

Osim ugovorne, postoji i sudska hipoteka. Posebnost sudske hipoteke jest to što je za osnivanje potrebna aktivnost suda. No, valja napomenuti kako se sudska hipoteka ne osniva

⁹ Navedeno proizlazi iz članka 220. PZ-a.

¹⁰ Više o načinu nastanka hipoteke vidi u odjeljku 3.1.2.

¹¹ Bolanča Dragan; Stvarna prava na brodu (usporedba hrvatskog i bosansko-hercegovačkog plovidbenog zakonodavstva), str. 295, Preuzeto s: <https://www.pravni.ues.rs.ba>, posjećeno: 17.03.2023.

¹² Više o načinu nastanka hipoteke vidi u odjeljku 3.1.2.

¹³ Navedeno proizlazi iz članka 319. PZ-a.

samom sudskom odlukom, već je potreban i upis hipoteke u upisnik brodova koji se provodi na temelju sudske odluke.¹⁴

Prisilna sredstva osiguranja koja uključuju nastanak hipoteke na jahti su osnivanje sudske hipoteke uknjižbom ili pljenidbenim popisom¹⁵. Također je moguće zahtijevati prethodnu mjeru predbilježbe sudske hipoteke¹⁶ kao jedne od prethodnih mjera uređenih PZ-om.

Valja napomenuti kako će u nastavku diplomskog rada, uz već naznačena opća obilježja sudske hipoteke, posebno biti definirane dvije vrste sudske hipoteke: dobrovoljna i prisilna sudska hipoteka.

3.1.1.1. Dobrovoljna sudska hipoteka

Dobrovoljna sudska hipoteka može se osnovati na temelju sporazuma stranaka i nije izričito spomenuta u PZ-u. Međutim, članak 848. stavak 1. PZ-a propisuje kako je: „Za odlučivanje o prijedlogu za osiguranje novčane tražbine zasnivanjem sudske hipoteke na brodu ili brodu u gradnji na temelju sporazuma stranaka mjesno nadležan sud na području lučke kapetanije za upis kako je određena u skladu s člankom 254. ovog Zakonika.“ Mogućnost takve dobrovoljne sudske hipoteke predviđena je PZ-om samo u slučajevima kada se radi o osiguranju novčane tražbine. Sudska hipoteka na jahti, koja se osniva sporazumom stranaka, može biti osnovana na temelju sudskog zapisnika sklopljenog pred sudom. Sudski zapisnik služi kao dokaz da su se stranke složile da se hipoteka na jahti osnuje radi osiguranja tražbine. Taj je sudski zapisnik zakonski važeći, ima snagu sudske nagodbe i može se upotrebljavati kao ovršna isprava. Sud će donijeti odluku ili rješenje o određivanju osiguranja, što uključuje uknjižbu hipoteke na jahti.¹⁷ Postupak osiguranja novčane tražbine sudskom hipotekom na jahti provodi se u tri koraka:

1. Sklapa se sporazum u obliku sudskog zapisnika.
2. Nakon dospijeca novčane tražbine, sudu se podnosi prijedlog za donošenje rješenja o osiguranju sudske hipoteke na jahti, temeljen na prethodno sklopljenom sporazumu.
3. Kada sud odobri prijedlog i donese rješenje, dostavlja ga nadležnoj lučkoj kapitaniji zajedno sa sudskim spisom radi uknjižbe hipoteke na jahti.

¹⁴ Marin, J. (2005). Pravno uređenje hipoteke na brodu u Republici Hrvatskoj. Poredbeno pomorsko pravo, 44 (159), str. 13. Preuzeto s: <https://hrcak.srce.hr/9939>, posjećeno:15.03.2023.

¹⁵ Više o pljenidbenom popisu vidi u odjeljku 3.1.1.2.

¹⁶ Više o mjeri predbilježbe sudske hipoteke vidi u odjeljku 3.1.3.

¹⁷ Hlača, V. (2006). Hipoteka na brodu u hrvatskom pomorskom pravu. Zbornik Pravnog fakulteta Sveučilišta u Rijeci, 27 (2), 849-869. Preuzeto s: <https://hrcak.srce.hr/25244>, posjećeno:15.03.2023.

3.1.1.2. Prisilna sudska hipoteka

Prema članku 932. PZ-a: „Osoba koja ima ovršnu ispravu kojom je utvrđena novčana tražbina, ima pravo zatražiti prisilnu sudsku hipoteku na jahti protivnika osiguranja.“ Nakon podnošenja prijedloga sudu za donošenje rješenja o osiguranju tražbine prisilnom sudskom hipotekom na jahti, sud će donijeti odluku o osiguranju. Nakon toga, sudski spis i rješenje bit će dostavljeni nadležnoj lučkoj kapetaniji radi uknjižbe hipoteke na jahti, a sama lučka kapetanija provodi upis uknjižbe hipoteke na jahti.¹⁸

PZ također propisuje postupak za osnivanje prisilne sudske hipoteke na jahti koji nije upisan u upisnik brodova u gradnji. U takvom slučaju, osnivanje hipoteke provodi se pljenidbenim popisom jahte i upisom hipoteke u privremeni upisni list, a ne uknjižbom. Iz članka 857. stavka 2. i 3. PZ-a proizlazi da, kad sud donese rješenje o prodaji jahte koja nije upisana u upisnik brodova, po službenoj će dužnosti odrediti da se obavi pljenidbeni popis jahte. Učinak takve zabilježbe sastoji se u tome da se prodaja radi namirenja tražbine ovrhovoditelja može provesti protiv svake osobe koja kasnije stekne pravo vlasništva nad jahtom koja je predmet prodaje. Također, osoba u čiju korist je provedena zabilježba ima pravo prvenstva u obliku namirenja svoje ovršne tražbine i sporednih tražbina prema svakoj drugoj osobi koja kasnije stekne hipoteku na jahti ili koja ostvari pravo na namirenje.

Potrebno je istaknuti da se u upisniku brodova u kojem se upisuje prisilna sudska hipoteka mora jasno naznačiti da je tražbina koja se osigurava ovršiva. Zabilježba ovršivosti tražbine ima učinak da se prodaja jahte radi namirenja tražbine vjerovnika može provesti protiv svakog koji naknadno stekne vlasništvo nad jahtom (pravo na namirenje), te da vjerovnik ima prvenstvo u odnosu na druge vjerovnike koji imaju hipoteku ili neko drugo pravo na jahti ili koji žele ostvariti pravo na namirenje.

Važno je napomenuti kako je vjerovnik (predlagatelj osiguranja), iako raspolaže ovršnom ispravom, mogao zatražiti ovrhu radi namirenja tražbine, no predlagateljev interes u toj fazi samo je osiguranje tražbine. Drugim riječima, prisilna sudska hipoteka osigurava dospjelu i ovršivu tražbinu vjerovnika. Ali vjerovnik se u tom trenutku ne odlučuje za namirenje tražbine zbog toga što, radi određenih okolnosti (pandemija, globalna kriza i slično), jahta opterećena hipotekom ne može postići onu cijenu koju bi postigla da tih okolnosti nema. Tada se vjerovnik zadovoljava „samo“ osiguranjem tražbine.

¹⁸ Rješenjem Visokog trgovačkog suda Republike Hrvatske broj: Pž-6925/08-3 od 5. 11. 2008. zaključuje se sljedeće: „Osnivanje prisilne sudske hipoteke iz čl. 932. Pomorskog zakonika na brodovima upisanim u upisnik brodova obavlja se uknjižbom.“

Osnivanje prisilne hipoteke ima za svrhu osigurati buduće namirenje u ovršnom postupku te se tumači kao izvanprocesni razlog radi smanjenja intervencije u interesnu sferu dužnika. To omogućava vjerovniku da traži osiguranje umjesto ovrhe te samo upozori dužnika na ozbiljnost situacije i izglednost namirenja u ovrsi.

3.1.2. Način nastanka hipoteke

Da bi se osnovala hipoteka na jahti, nužno ju je upisati u upisnik brodova. Upis i brisanje jahti uređeno je dijelom četvrtim, glavom II., člankom 187.-201. PZ-a. Također, kao podzakonski propis, postoji Pravilnik o vođenju upisnika brodova, najvišoj dopuštenoj starosti i tehničkim uvjetima za upis u upisnik brodova, koji je stupio na snagu 23.01.2020. godine (u nastavku teksta: „Pravilnik“). Taj je Pravilnik na temelju članka 186. stavka 4., članka 191. stavka 3. i članka 195. stavka 6. PZ-a donio ministar mora, prometa i infrastrukture. Prema članku 5. Pravilnika određeno je: „Ako ovim Pravilnikom nije drugačije određeno, nadležnom lučkom kapetanijom za upis u upisnik brodova smatraju se i ispostave lučkih kapetanija te Ministarstvo kada u okviru nadležnosti obavljaju poslove upisa u upisnik brodova.“

Prema članka 6. Pravilnika: „Upisnik brodova je jedinstveni upisnik pomorskih objekata hrvatske državne pripadnosti u koji se upisuju pomorski objekti i pomorski objekti u gradnji, osim ratnih brodova i brodova u gradnji koji se grade za potrebe Oružanih snaga Republike Hrvatske ili stranih oružanih snaga, koji se sastoji od glavne knjige i zbirke isprava te se isti vodi u elektroničkom obliku.“

Odredbom članka 7. Pravilnika propisano je kako se: „Glavna knjiga upisnika brodova sastoji se od uložaka. Ulošci su označeni rednim brojem i imaju list A (opisni), list B (vlasnički) i list C (teretni). Svaki pomorski objekt upisuje se u poseban uložak. NIB¹⁹ pomorskog objekta identičan je rednom broju uložaka u koji je upisan pomorski objekt. U uložak brisanog pomorskog objekta ne može se upisati drugi pomorski objekt.“

Sadržaj zbirke isprava propisan je odredbom članka 9. Pravilnika: „Zbirka isprava se vodi po pojedinim ulošcima i sadrži sve spise (predmete) koji su sukladno propisu o uredskom poslovanju u tijelima državne uprave evidentirani u centralnom informacijskom sustavu Ministarstva za elektroničko uredsko poslovanje, a koji se odnose na pomorski objekt upisan u tom ulošku.“

¹⁹ NIB (Nacionalni identifikacijski broj) jedinstveni je identifikacijski broj koji se dodjeljuje brodu odnosno brodu u gradnji u trenutku upisa u upisnik brodova. Sve informacije i upute o uvjetima i pretpostavkama za upis jahte u upisnik brodova dostupne su na poveznici: <https://gov.hr/hr/uputa-za-upis-jahte/486>

S obzirom na to da su tema ovog diplomskog rada založna prava na jahti, posebnu važnost ima list C glavne knjige upisnika brodova. Odredbom članka 17. Pravilnika, koja reproducira odredbu članka 201. PZ-a, određeno je: „U list C uložka glavne knjige upisuju se: stvarna prava kojima je pomorski objekt ili njegov dio opterećen, te prava stečena na tim pravima, broderski ugovor na vrijeme za cijeli brod, pravo prvokupa, te druga ograničenja raspolaganja pomorskim objektom kojima je podvrgnut vlasnik opterećenog pomorskog objekta, zabrane opterećivanja i otuđivanja, te sve zabilježbe za koje nije izričito određeno da se upisuju u drugi list uložka.“

Prema članku 19. Pravilnika: „Zahtjev za upis može se podnijeti: putem javne elektronske usluge dostupne u okviru sustava e-Građani ili e-Poslovanje, putem elektroničke pošte ili na drugi prikladan način koji se smatra elektroničkom dostavom, neposrednim uručanjem lučkoj kapetaniji koja vodi upisnik i poštom.“ Iz stavka 2. istog članka proizlazi: „Zahtjev će se smatrati uredno zaprimljenim u trenutku kad je evidentiran u centralnom informacijskom sustavu Ministarstva za elektroničko uredsko poslovanje.“

3.1.3. Predbilježba založnog prava na jahti

Kao prethodnu mjeru, sud može naložiti predbilježbu založnog prava na jahti ili jahti u gradnji u korist predlagatelja takve mjere, a protivnik osiguranja dužan je trpjeti određivanje i provedbu takve mjere.²⁰ Tom mjerom predlagatelj osiguranja stječe hipoteku na jahti. Predbilježba hipoteke je, prema tome, jedna od prethodnih mjera osiguranja koja se provodi na temelju sudske odluke. Ta je mjera usmjerena protiv upisanog vlasnika jahte. Temelj za stjecanje hipoteke predbilježbom je rješenje suda o osnivanju hipoteke, dok se način stjecanja hipoteke ne odnosi na uknjižbu, već na predbilježbu.

Osnivanje hipoteke na brodu izvršeno je predbilježbom, ali je uvjetovano opravdanjem te predbilježbe. Za opravdanje predbilježbe potrebno je da predlagatelj osiguranja dobije savršenu ovršnu ispravu. Kada su ti uvjeti ispunjeni, predlagatelj osiguranja obavezan je zatražiti ovrhu u određenom roku. Pravilo je da se ne može dopustiti korištenje slabijeg sredstva osiguranja ako postoje uvjeti za korištenje jačeg sredstva osiguranja, odnosno ako su ispunjeni uvjeti za ovrhu. Upravo iz toga proizlazi kako je svrha predbilježbe založnog prava na jahti stjecanje prvenstvenog reda vjerovnika s obzirom na to da će njegov prvenstveni red pri namirenju biti određen već u trenutku predbilježbe hipoteke. Kako bi se prethodna mjera mogla

²⁰ Osiguranje prethodnim mjerama uređeno je odredbama članaka 943.-950. PZ-a, dok je odredbom članka 946. stavka 1. točke 1. PZ-a određeno kako sud kao prethodnu mjeru, između ostalog, određuje predbilježbu založnog prava na jahti ili jahti u gradnji protivnika osiguranja ili na pravu upisanom na jahti ili jahti u gradnji.

predložiti i naložiti sudskim rješenjem, potrebno je da predlagatelj osiguranja postupi sukladno članku 943. PZ-a, te podnese zahtjev na temelju:

- „1. Neizvršne odluke domaćeg suda ili upravnog tijela
2. Nagodbe koja je sklopljena pred domaćim sudom ili upravnim tijelom, pod uvjetom da tražbina koja je u njoj utvrđena još nije dospjela za plaćanje
3. Domaće javnobilježničke isprave, pod uvjetom da tražbina koja je u njoj utvrđena još nije dospjela za plaćanje.“

Druga pretpostavka za predlaganje ove prethodne mjere jest da predlagatelj osiguranja dokaže vjerojatnost opasnosti da bi ostvarenje tražbine bilo znatno otežano ili onemogućeno bez stjecanja hipoteke na jahti predbilježbom. Čak i ako ovršna isprava još nije postala ovršna, sudska se hipoteka može osnovati za novčana potraživanja. Budući da je osnova za primjenu ove mjere osiguranja manje snažna nego kod drugih mjera, vjerovnik je dužan opravdati svoj zahtjev dokazom o vjerojatoj objektivnoj opasnosti od onemogućivanja njegove buduće tražbine.²¹

3.1.4. Prostiranje hipoteke na jahti

Kada se hipoteka na jahti osnuje, ona se odnosi na samu jahtu, njezine pripatke, uzgrednosti jahte, naknade iz ugovora o iskorištavanju jahte, naknadu iz osiguranja jahte. Obuhvatit ćemo sve objekte na kojima se ona može osnovati.

Pripadci jahte su stvari koje su trajno ugrađene u jahtu i sastoje se od svih dijelova i opreme koja čini jahtu funkcionalnom i upotrebljivom za svoju namjenu. To uključuje sve dijelove trupa jahte, strojeve, motore, električne sustave, vodovodne sustave, sanitarije, kuhinju, kabinu za posadu i putnike te ostalu opremu koja se nalazi na jahti, a nužna je za plovidbu i ne može se vlasnički odvojiti od same jahte. Upravo su zato pripadci jahte najvažniji dio jahte za procjenu njezine vrijednosti i za osiguranje.

U pravnom smislu, pripadci jahte su važni za osnivanje hipoteke na jahti jer se hipoteka uvijek osniva na jahti kao cjelini, uključujući i sve njezine pripatke. To znači da, ako je jahta opterećena hipotekom, tada se hipoteka odnosi na jahtu, uključujući i sve njezine pripatke.

²¹ Navedeni temelj za stjecanje hipoteke predbilježbom proizlazi iz PZ-a, čl. 943, st.1.

Člankom 229. PZ-a. definirane su uzgrednosti broda, koje se *mutatis mutandis* primjenjuju i na jahte, a to su:

„1. Tražbine po osnovi naknade štete za još nepopravljena materijalna oštećenja koja je brod pretrpio,

2. Tražbine po osnovi zajedničke havarije ako se one odnose na još nepopravljena materijalna oštećenja broda.“

Institut uzgrednosti broda razvijen je s ciljem zaštite hipotekarnih vjerovnika, što uključuje naknadu za materijalna oštećenja na brodu koja se nalaze unutar dosega hipoteke. Međutim, ta naknada se primjenjuje samo ako materijalna oštećenja nisu popravljena. Ta odredba za svrhu ima zaštitu interesa hipotekarnih vjerovnika jer u slučaju popravka oštećenja brod ponovno dobiva punu funkcionalnost, a to osigurava sigurnost hipotekarnog vjerovnika da će se njegovo potraživanje koje je osigurano hipotekom moći namiriti.²²

Naknade iz ugovora o iskorištavanju jahte novčane su naknade koje vlasnik jahte prima od treće osobe u zamjenu za pravo korištenja ili iznajmljivanja jahte. Ugovor o iskorištavanju jahte može biti zaključen na različite načine, ovisno o tome kako će se jahta upotrebljavati. Na primjer, može se sklopiti ugovor o najmu (*charteru*), ugovor o prijevozu tereta ili ugovor o prijevozu putnika. Naknade iz ugovora o iskorištavanju jahte mogu biti različite vrste, ovisno o vrsti ugovora i uvjetima dogovorenim između vlasnika jahte i treće osobe. Primjeri naknada mogu uključivati: najamninu koju treća osoba plaća za korištenje jahte u određenom razdoblju, postotak prihoda koji vlasnik jahte prima od treće osobe u slučaju prijevoza putnika ili tereta i fiksnu naknadu koju treća osoba plaća vlasniku jahte za pružene usluge.

Ugovor o iskorištavanju jahte važan je za vlasnika jahte jer mu omogućuje da iskoristi svoju jahtu na najbolji mogući način i ostvari financijski dobitak. Međutim, pri sklapanju takvog ugovora potrebno je obratiti pažnju na razne pravne i financijske aspekte kako bi se zaštitila prava i interesi svih uključenih strana.

Naknade iz osiguranja jahte novčane su naknade koje, na temelju sklopljenog ugovora o osiguranju jahte, njezin vlasnik, ili neki drugi korisnik osiguranja, dobiva u slučaju da se dogodi šteta na jahti zbog nastanka osiguranog slučaja. Osiguranje jahte uobičajena je praksa u pomorskoj industriji i može se sklopiti kod brojnih osiguravajućih društava. Ovisno o vrsti osiguranja koje se sklopi, naknade iz osiguranja jahte mogu pokriti različite vrste štete, kao što su: gubitak ili oštećenje jahte, gubitak ili oštećenje tereta, troškovi spašavanja i vuče jahte,

²² Kvartuč, Jurica (2017), Hipoteka na brodu u hrvatskom i poredbenom pravu, Zagrebačka pravna revija, str. 67, Preuzeto s: <https://hrcak.srce.hr/196209>, posjećeno: 17.03.2023.

troškovi zaštite od daljnjih šteta i odgovornost prema trećim osobama u slučaju štete. Visina naknade koju osiguranik prima, ovisi o visini premije osiguranja koju je platio i o uvjetima koji su dogovoreni u polici osiguranja. Uobičajeno je da se osiguranje sklapa za određeno razdoblje, a premija osiguranja obično se obračunava kao postotak vrijednosti jahte ili tereta.

S obzirom na rizike kojima jahte mogu biti izložene, osiguranje jahte izuzetno je važno za njihove vlasnike. Osiguranje im omogućuje da preuzmu rizik od štete na jahti i teretu te da se financijski zaštite od potencijalnih gubitaka.

Općenito govoreći, hipoteka se može osnovati samo na imovini koja se može utvrditi i koja je u vlasništvu dužnika. Imovinu neke osobe čine stvari i prava koja pripadaju toj osobi kao nositelju te imovine. Člankom 231. PZ-a izričito je propisano da se: „Hipoteka na jahti prostire se i na naknadu iz osiguranja jahte koja pripada vlasniku jahte ako nije drugačije ugovoreno.“

Članak 238. PZ-a propisuje da je moguće osnovati zajedničku hipoteku na dvije ili više jahti za istu tražbinu. To znači da se hipoteka ne osniva samo na jednoj jahti, već se prostire na dvije ili više jahti, a vjerovnik ima pravo tražiti namirenje cijele tražbine iz svake pojedine jahte na kojoj postoji hipoteka.²³

Osnivanje zajedničke hipoteke na više jahti moguće je kada je isti vlasnik vlasnik više jahti ili kada su jahte u suvlasništvu više osoba. U takvom slučaju vjerovnik može odabrati želi li da se hipoteka osnuje na svim jahtama ili samo na nekima od njih. Ako se odluči za osnivanje zajedničke hipoteke, vjerovnik ima pravo tražiti namirenje tražbine iz svake jahte na kojoj postoji hipoteka.

Osnivanje zajedničke hipoteke može biti korisno za vjerovnike jer im omogućuje da osiguraju svoju tražbinu na više imovina, što povećava izgleda za namirenje u slučaju da se iz vrijednosti jedne jahte ne može podmiriti cijela tražbina. Međutim, zajednička hipoteka također može biti problematična za vlasnike jahti jer se tražbina može namiriti iz bilo koje jahte na kojoj postoji hipoteka, čak i ako nije izravno povezana s tom imovinom. Stoga je važno pažljivo razmotriti sve mogućnosti prije odluke o osnivanju zajedničke hipoteke.

3.1.5. Ovlaštenja hipotekarnog vjerovnika

Hipotekarni vjerovnici na jahti imaju ovlasti koje se mogu podijeliti u dvije glavne skupine ovisno o fazi djelovanja njihova založnog prava. Prva faza je stadij osiguranja, koji

²³ Navedeno proizlazi iz članka 238. PZ-a.

obuhvaća razdoblje prije dospelosti tražbine, a druga je nakon dospelosti, odnosno stadij namirenja tražbine.

3.1.5.1. Stadij osiguranja tražbine

U ovom stadiju ovlaštenja hipotekarnog vjerovnika tiču se zaštite prava i interesa samog vjerovnika u odnosu na hipotekom opterećenu jahtu. Ovlasti u stadiju osiguranja tražbine obično su definirane ugovorom o hipoteci, PZ-om i Zakonom o vlasništvu i drugim stvarnim pravima (NN 91/96, 68/98, 137/99, 22/00, 73/00, 129/00, 114/01, 79/06, 141/06, 146/08, 38/09, 153/09, 143/12, 152/14, 81/15, 94/17, dalje u tekstu: „ZVDSP“), pri čemu se potonje primjenjuju podredno. U ovoj fazi hipotekarni vjerovnik može od vlasnika jahte zahtijevati sve što je potrebno kako bi se spriječilo smanjenje vrijednosti jahte.

Razumljivo je da će ugovori koji su složeni poput ugovora o hipoteci na jahti, sadržavati mnoge odredbe koje detaljno opisuju ovlasti hipotekarnog vjerovnika u odnosu na jahtu i vlasnika jahte. Ove odredbe imaju za cilj zaštititi interese vjerovnika tako da vlasnik jahte ne ugrozi vrijednost jahte svojim postupcima te time oteža namirenje tražbine vjerovnika.

PZ-om su detaljno opisane neke od ovlasti koje su na raspolaganju vjerovniku kako bi zaštitio svoja prava i interese u vezi s jahtom koja je opterećena hipotekom. Prema članku 233. PZ-a, hipotekarni vjerovnik ima pravo tražiti isplatu tražbine prije njezina dospijeca, ako mu dužnik ne ponudi drugo osiguranje, u slučaju da je jahta pretrpjela ozbiljna oštećenja ili ako hipoteka ne pruža dovoljnu sigurnost za namirenje tražbine. Ovaj članak daje hipotekarnom vjerovniku ovlast koju može upotrijebiti bez obzira na to tko je odgovoran za oštećenja na jahti ili smanjenje sigurnosti za namirenje tražbine.²⁴

U članku 234. PZ-a propisano je da jahta koja je opterećena hipotekom ne može trajno biti povučena iz plovidbe bez prethodnog pristanka hipotekarnih vjerovnika. Ako hipotekarni vjerovnici ne daju svoj pristanak, hipotekarni dužnik ima pravo zatražiti prodaju jahte putem javne dražbe koju provodi sud. Ova odredba ima za cilj zaštititi hipotekarnog vjerovnika jer povlačenje jahte iz plovidbe može smanjiti njezinu vrijednost, što može dovesti do problema pri namirenju hipotekom osigurane tražbine.

Na odgovarajući način ZVDSP se primjenjuje na stvarna prava u vezi s brodovima i jahtama. Dakle, određene odredbe ZVDSP-a primjenjuju se podredno kako bi se zaštitila prava i interesi hipotekarnog vjerovnika od bilo kakvog ugrožavanja njegove hipotekom osigurane tražbine ili predmeta hipoteke. Ove odredbe uključuju one koje se odnose na održavanje

²⁴ Hlača, V. op. cit., str. 862

vrijednosti zaloga²⁵, zaštitu založnog prava²⁶ i zaštitu založenog predmeta²⁷. Ta načela proizlaze iz pravila da je svaki sudionik u pravnom odnosu dužan suzdržati se od djelovanja koja mogu naštetiti pravima i interesima drugog sudionika u istom pravnom odnosu.

3.1.5.2. Stadij namirenja tražbine

Ovlaštenja hipotekarnog vjerovnika u fazi namirenja tražbine definirana su zakonskom definicijom pojma hipoteke na jahti. Faza namirenja hipotekom osigurane tražbine dolazi nakon što tražbina dospije. Iz definicije hipoteke na jahti u PZ-u proizlaze sljedeća ovlaštenja hipotekarnog vjerovnika u ovoj fazi:

1. Namirenje tražbine iz sudskog prodajnog iznosa jahte
2. Namirenje tražbine iz izvansudskog prodajnog iznosa jahte
3. Namirenje tražbine preuzimanjem posjeda jahte i njezinim korištenjem.

Hipotekarni vjerovnik ima pravo koristiti se svim trima načinima namirenja, ali neka od njih mogu biti isključena ugovorom o hipoteci.

Devetim dijelom, Glavom II. PZ-a regulirano je namirenje tražbine putem sudske prodaje jahte i, kao što i sam naziv kaže, odvija se aktivnošću suda. U članku 870. PZ-a određeno je da se jahta u pravilu prodaje na usmenoj javnoj dražbi. U ovom slučaju, prodaja jahte provodi se prisilnom prodajom na temelju ovršne isprave koja potvrđuje postojanje, iznos i rok dospjeća tražbine vjerovnika (ovrhovoditelja). U istom se članku navodi mogućnost prodaje jahte neposrednom pogodbom. Prodaja jahte neposrednom pogodbom regulira se na sličan način kao i sudski postupak prodaje nekretnina u skladu s Ovršnim zakonom.²⁸ To znači da stranke, založni vjerovnici i nositelji osobnih služnosti koje prestaju prodajom jahte mogu dogovoriti prodaju jahte neposrednom pogodbom prije javne dražbe. Prodaja jahte neposrednom pogodbom može se obaviti putem ovlaštene osobe za promet brodovima, sudskog ovršitelja, javnog bilježnika ili na drugi način, a dogovor o njoj mora biti postignut najkasnije

²⁵ Iz odredbe članka 328. ZVDSP-a proizlazi sljedeće: „Založni vjerovnik je ovlašten svakomu, pa i vlasniku založene stvari, postavljati sve zahtjeve potrebne radi zaštite svojega prava na zalogu. Navedeno se odnosi i na hipotekarnog vjerovnika u pogledu založenog broda i vlasnika broda.“

²⁶ Iz odredbe članka 330. ZVDSP-a propisano je kako: „Hipotekarni vjerovnik, ako hipotekarni dužnik čini nešto što dovodi u opasnost ili smanjuje vrijednost nekretnine opterećene hipotekom, ovlašten zahtijevati da hipotekarni dužnik propusti to činiti, a ako to ne propusti, može i prije dospjeća zahtijevati prisilnu naplatu tražbine osigurane hipotekom. Međutim, postupci hipotekarnoga dužnika ne ovlašćuju založnoga vjerovnika da zbog toga raskine obvezni odnos u kojem je njegova tražbina bila osigurana hipotekom. To vrijedi i u slučaju propasti broda. Podrednom primjenom navedene odredbe ona se primjenjuje i kod hipoteke na brodu.“

²⁷ Odredbom članka 332. ZVDSP-a određeno je: „Založni vjerovnik ovlašten je zahtijevati da založni dužnik ili treći propušta činiti glede založene nekretnine ono što dovodi u opasnost ili smanjuje njezinu vrijednost. Navedena odredba, podredno i smisljeno primijenjena, odnosi se i na hipotekarnog vjerovnika na brodu kao predmetu hipoteke.“

²⁸ Ovršni zakon, (NN 112/12, 25/13, 93/14, 55/16, 73/17, 131/20, 114/22), čl. 97, st. 6,7,8.

do prodaje jahte na javnoj dražbi.²⁹ Također je određeno da ugovor o prodaji jahte neposrednom pogodbom mora biti u pisanom obliku te da ga sklapa osoba kojoj je povjerena prodaja na temelju zaključka suda, a u ime i za račun ovršenika. Potpisi osoba koje sklapaju ugovor moraju biti ovjereni kod javnog bilježnika. Ugovor o prodaji ima učinak od dana pravomoćnosti rješenja o dosudi. Iz prethodno navedenog može se zaključiti da je prodaja jahte neposrednom pogodbom oblik sudske prodaje, jednako kao i prodaja na javnoj dražbi, zato što uključuje aktivnost suda. Prodaja jahte neposrednom pogodbom realizirat će se samo u slučaju postojanja sporazuma između ovrhovoditelja i ovršenika te uz sudjelovanje drugih osoba koje imaju pravne interese na jahti (založni vjerovnici i nositelji osobnih služnosti čija prava prestaju prodajom jahte). Ako se sporazum ne postigne, jahta će se prodati na javnoj dražbi.

Radi pojednostavljenja procesa kreditiranja hrvatskih korisnika jahti od strane inozemnih kreditora, i u Hrvatskoj je uvedena mogućnost izvansudske prodaje jahti prema PZ-u.³⁰ Razlog za uvođenje te mogućnosti nalazi se u činjenici da strani ulagači i kreditori pokazuju interes ovisno o tome koliko je učinkovita zaštita koja im je pružena kao vjerovnicima. Hrvatski se zakonodavac vodio tim razumijevanjem i pokušao je osigurati stranim investitorima pravni okvir sličan onome koji imaju u vlastitim zakonodavstvima kada se suoče s prisilnim namirenjem osiguranim hipotekom, a koji se često upotrebljava u takvim situacijama.³¹ PZ propisuje ovlaštenje hipotekarnog vjerovnika za izvansudsku prodaju jahte u članku 221., gdje se navodi da vjerovnik ima pravo slobodno prodati jahtu u slučaju izvansudske prodaje. Prema tome, vjerovnik ima dopuštenje da svoje pravo ostvari bez ikakvih ograničenja u postupanju te da sam odluči o načinu pregovaranja i realizaciji prodaje jahte kako god smatra prikladnim.³² Iako vjerovnik ima pravo na izvansudsku prodaju jahte, PZ propisuje određena ograničenja kojih se mora pridržavati. Naime, vjerovnik je obvezan postupati s pažnjom dobrog gospodarstvenika te postići razumnu cijenu s obzirom na stanje jahte, cijenu sličnih jahti na tržištu i njezinu opterećenost stvarnim pravima drugih osoba. Dakle, vjerovnik neće imati lak zadatak ako se odluči na ovakav način namirenja, jer mora voditi računa o ovim obvezama kako bi izbjegao odgovornost za eventualno nastalu štetu vlasniku jahte. Prema članku 221. stavku 2. PZ-a: „Vjerovnik odgovara dužniku za svu štetu koju mu je prouzročio time što nije postupio u skladu s odredbom stavka 1. ovoga članka.“ Ako se vjerovnik odluči na izvansudsku prodaju

²⁹ Navedeno proizlazi iz članka 870. st. 2., 3., 4. PZ-a.

³⁰ Hlača, V. op.cit., str. 863

³¹ Člankom 969. PZ-a određeno je kako je: „pravo mjerodavno za prosuđivanje svih pitanja vezanih uz stvarna prava (dakle i pitanja ovlasti hipotekarnog vjerovnika u fazi prisilnog namirenja, pravo države pripadnosti jahte).“

³² Stanković, Gordan, Izvansudska prodaja broda i prodaja broda neposrednom pogodbom – novi mehanizmi namirenja vjerovnika po Pomorskom zakoniku, Zbornik Radova Pravnog fakulteta u Splitu, 42 (2005), 3. str. 472, preuzeto s: CROSBIBIB.hr/278380, posjećeno: 12.03.2023.

jahte i ostvari višak sredstava, dužan je isplatiti taj višak dužniku u roku od osam dana od primitka kupovnine.³³ Članak 222. PZ-a uvodi odredbu koja štiti interese vjerovnika i kupca jahte. Prema toj odredbi, vjerovnik ima ovlasti zatražiti upis zabilježbe o izvansudskoj prodaji jahte. Nakon upisa zabilježbe, svi ostali upisi na temelju raspolaganja dužnika postaju nedopušteni, što osigurava da se prava kupca neće osporavati nakon prodaje jahte.

Kao što je rečeno, ovlaštenja hipotekarnog vjerovnika mogu se ostvariti namirenjem tražbine iz sudske prodaje jahte kao i iz izvansudske prodaje jahte. Također postoji i treća mogućnost namirenja, a to je namirenje uzimanjem jahte u posjed i njezinim iskorištavanjem. Kada hipotekarni vjerovnik preuzme posjed jahte kako bi zaštitio svoje interese, ima pravo koristiti se prihodima od iskorištavanja jahte za namirenje svoje tražbine. Ovo ovlaštenje proizlazi iz odredbe članka 225. stavka 1. PZ-a. Međutim, važno je napomenuti da se ova odredba odnosi na zaradu koju vjerovnik koristi za namirenje tražbine, dok se prihodi od jahte mogu zaprimati, ali moraju biti korišteni za podmirenje obveza koje su nastale u svezi s iskorištavanjem jahte. Iznos preostao nakon što su podmirene te obveze može se upotrebljavati za namirenje tražbine. To se može vidjeti iz članka 255. stavka 2. PZ-a, kojim se propisuje da će, ako preuzme posjed nad jahtom i iskorištava je, vjerovnik biti upisan kao korisnik jahte u upisniku brodova. To znači da će vjerovnik postati osoba odgovorna za namirenje obveza koje proizlaze iz iskorištavanja jahte. Stoga je taj način namirenja velik rizik za vjerovnika jer, osim što preuzima odgovornost za operativno poslovanje vezano uz iskorištavanje jahte, također preuzima odgovornost za eventualne štete koje mogu nastati. Zbog toga se vjerovnici rijetko odlučuju za ovaj način namirenja svojih potraživanja. Ako dužnik odbije predati jahtu, vjerovnik će biti prisiljen poduzeti ovršne mjere kako bi prisilio dužnika na predaju jahte u posjed. Konačno, važno je naglasiti odredbu članka 225. stavka 2. PZ-a, iz koje proizlazi da je vjerovnik koji se koristi tim načinom namirenja dužan postupati s pažnjom dobrog gospodarstvenika, što znači da mora uzeti u obzir interese vlasnika jahte, odnosno hipotekarnog dužnika na jahti, koji će nakon namirenja svoje tražbine dobiti jahtu natrag u posjed. Prema navedenoj odredbi, vjerovnik također ima potencijalnu odgovornost za bilo kakvu štetu koju bi jahta mogla pretrpjeti zbog njegove nepažnje prilikom njezina iskorištavanja. To upućuje na ozbiljne obveze i odgovornosti vjerovnika kod ovog načina namirenja, što objašnjava zašto se vjerovnici često koriste jednostavnijim načinima namirenja.

³³ Navedeno proizlazi iz članka 221. st. 3. PZ-a.

3.1.6. Prestanak hipoteke na jahti

Članak 236. PZ-a određuje na koji način hipoteka na jahti može prestati. To su: brisanje hipoteke, prodaja jahte u ovršnom ili stečajnom postupku, izvansudska prodaja jahte ili proglašenjem jahte pomorskim ili ratnim plijenom. U potonjem slučaju, ako jahta bude oslobođena, stavkom 2., člankom 236. PZ-a određeno je da se hipoteka ponovno uspostavlja.³⁴

Kako bismo sve načine prestanka hipoteke na jahti približili i pojasnili čitatelju, detaljnije ćemo opisati sve mogućnosti koje ga uzrokuju.

Dakle, brisanje hipoteke iz upisnika brodova kao prvi razlog prestanka hipoteke na jahti logičan je ishod njezina nastanka i načina stjecanja. Hipoteka se uspostavlja putem upisa u upisnik brodova ili uknjižbom hipotekarnog prava u korist hipotekarnog vjerovnika. To se pravo gubi brisanjem hipoteke koje se također obavlja uknjižbom.

Drugi razlog prestanka hipoteke jest prodaja jahte u ovršnom ili stečajnom postupku, koja se provodi u skladu s detaljnim propisima o ovrsi na jahti prema PZ-u. U redovitom postupku ovrhe, sud donosi rješenje o dosudi jahte i rješenje o namirenju vjerovnika. Nakon što rješenje o dosudi jahte postane pravomoćno i kupac ispuni zakonske obveze, sud će naložiti upis prava vlasništva u korist kupca u upisniku brodova te brisanje svih drugih prava i tereta. Kao što je ranije rečeno³⁵, jahta se prodaje usmenom javnom dražbom u skladu s člankom 870. PZ-a, no taj članak također dopušta prodaju jahte u ovršnom postupku neposrednom pogodbom.

Kako je već ranije navedeno u tekstu³⁶, PZ je uveo izvansudsku prodaju jahte kao novi način prestanka hipoteke na jahti, što omogućuje kreditorima i bankama da svoje hipotekom osigurane tražbine uspješno naplate putem privatne prodaje jahte.

Najvažnije odredbe koje reguliraju izvansudsku prodaju jahte nalaze se u člancima 221., 222., 223. i 224. PZ-a. One određuju status kupca koji kupi jahte od hipotekarnog vjerovnika u tom postupku. Članak 223. određuje da kupac stječe pravo vlasništva na jahti bez obzira na stvarni odnos između vjerovnika i dužnika te ima pravo tražiti upis prava vlasništva u upisniku brodova na temelju ovjerenog ugovora o prodaji jahte. Tako se na temelju tog upisa uspostavlja pravo vlasništva kupca nad jahtom, što mu omogućuje da direktno traži ovrhu protiv dužnika i preuzme posjed nad jahtom.

Aktualni PZ, kao i prethodni iz 1994., navodi proglašenje jahte pomorskim plijenom ili ratnim plijenom kao razlog prestanka hipoteke. Međutim, taj prestanak hipoteke nije nužno

³⁴ Navedeno proizlazi iz članka 236. st.1. i st. 2. PZ-a.

³⁵ Više o načinima prodaje jahte vidi u odjeljku 3.1.5.2. Stadij namirenja tražbine.

³⁶ Više o izvansudskoj prodaji jahte vidi u odjeljku 3.1.5.2. Stadij namirenja tražbine.

trajan zato što PZ predviđa da se hipoteka ponovno uspostavlja ako se brod naknadno oslobodi.³⁷

3.2. Pomorski privilegiji

3.2.1. Povijesni razvoj

U srednjem vijeku, privilegiji su se najčešće odnosili na prava i obveze brodovlasnika u slučaju gubitka broda ili tereta zbog nepredvidivih okolnosti, poput oluje ili gusarskog napada. U tom su se slučaju vjerovnici poput mornara, trgovaca i pomorskih osiguravajućih društava imali pravo namiriti prije drugih vjerovnika.

Tako su se pojavili privilegiji za plaćanje radne snage, za potraživanja povezana s izgradnjom broda, za naknadu štete koju je brod napravio drugim brodovima ili objektima na moru, za plaćanje pilotnih i lučkih usluga, za potraživanja države i drugih javnih institucija i sl.

U Republici Hrvatskoj, s pojavom PZ-a iz 1994. godine, privilegiji na jahti postali su pravno regulirani kroz odredbe koje su usklađene s međunarodnim konvencijama³⁸. Danas se u Republici Hrvatskoj privilegiji odnose na brodovlasnika, vjerovnike, članove posade, brodarske agencije i druge dionike u pomorskom prometu.

3.2.2. Pojam privilegija i osnovna obilježja

Pomorski privilegiji su specifična zakonska založna prava koja omogućuju vjerovnicima taksativno navedenih tražbina da ostvare svoje tražbine na jahti ili njezinoj vrijednosti. Razvijeni su kao odgovor na posebne potrebe i karakteristike pomorskog poslovanja. One omogućuju vjerovnicima taksativno navedenih tražbina da ostvare svoje tražbine bez obzira na to tko je trenutni vlasnik jahte.

Možemo izdvojiti osnovna svojstva pomorskih privilegija prema nacionalnim zakonodavstvima i međunarodnim konvencijama:

1. Oni su određeni stvarnopravni teret na imovini povezanoj s jahtom
2. Imaju prednost u namirenju nad drugim tražbinama, uključujući hipoteke
3. Definirani su zakonskim propisima
4. Imaju specifičan pomorskopravni karakter

³⁷ Vidi PZ, čl. 236., st. 2.

³⁸ Tri su značajne međunarodne konvencije koje uređuju pitanje hipoteka na jahti. Međunarodna konvencija za izjednačavanje nekih pravila o pomorskim privilegijima i hipotekama iz 1926. godine, Konvencija o izjednačavanju nekih pravila o pomorskim privilegijima i hipotekama iz 1967. godine te Međunarodna konvencija o pomorskim privilegijima i hipotekama iz 1993. godine. Važno je napomenuti kako Republika Hrvatska nije obvezana ni jednom od ove tri spomenute konvencije. No, u pravno-povijesnom kontekstu, one su služile kao uzor stvaranju zakonskih odredba u pravnom sustavu Republike Hrvatske. Najveći utjecaj na uređenje u Pomorskom zakoniku imala je Međunarodna konvencija o pomorskim privilegijima i hipotekama iz 1993. godine.

5. Za njihov nastanak nije potreban upis u upisnik brodova

6. Zakonom je ograničeno trajanje privilegija, pa i nakon prestanka tražbine, oni mogu postojati, ali više neće biti smatrani privilegiranim.

Sumarno, privilegij na jahti je specifično zakonsko založno pravo kojim se osiguravaju određene tražbine koje su povezane s upotrebom jahte. To znači da je riječ o ograničenom stvarnom pravu koje omogućuje vjerovniku koji ima privilegij da, ako mu dužnik ne ispuni određenu tražbinu, tu tražbinu namiri iz vrijednosti jahte, bez obzira na to čija je jahta, a njezin vlasnik to mora prihvatiti.

3.2.3. Uređenje u hrvatskom pravnom sustavu

Pomorski privilegij prema članku 241. PZ-a je pravo koje određenoj tražbini daje prednost u odnosu na druge tražbine u slučaju da se jahta koja je predmet tražbine proda ili se utvrde drugi razlozi za naplatu tražbine.³⁹ To znači da će se prvo namiriti privilegirane tražbine, a zatim ostale tražbine. Istim su člankom PZ-a taksativno nabrojene tražbine koje se mogu osigurati pomorskim privilegijem (zakonskim založnim pravom) koji postoji na onoj jahti u odnosu na koju je nastala, a to su:

1. „Tražbine za plaće i druge iznose koji se duguju zapovjedniku jahte i drugim članovima posade u svezi s njihovim zaposlenjem na jahti, uključujući troškove povratnog putovanja i doprinose za socijalno osiguranje koji se plaćaju u njihovo ime
2. Tražbine za smrt ili tjelesne ozljede koje su se dogodile na kopnu ili moru u neposrednoj vezi s iskorištavanjem jahte
3. Tražbine s naslova nagrade za spašavanje jahte
4. Tražbine za lučke pristojbe i naknade koje se naplaćuju u lukama otvorenim za javni promet i lukama posebne namjene, troškove plovidbe kanalima i drugim plovnim putovima, uključujući troškove naknada za sigurnost plovidbe, naknade za uporabu objekata sigurnosti plovidbe te troškova peljarenja
5. Tražbine po osnovi izvanugovorne odgovornosti za materijalne gubitke ili oštećenja prouzročena uporabom jahte, izuzev gubitka ili oštećenja tereta, kontejnera i putničkih stvari koje se prevoze jahtom.“⁴⁰

Redosljed taksativno nabrojanih tražbina iznimno je važan jer predstavlja razrede prvenstva naplate. Iz popisa prethodno navedenih tražbina moguće je izvesti sljedeće zaključke:

³⁹ Pomorski privilegiji uređeni su člancima 241. - 252. PZ-a

⁴⁰ Vidi PZ, čl.241.

1. Postoji pet razreda privilegiranih tražbina, što je od izuzetne važnosti za određivanje njihova međusobnog odnosa i redosljedna prilikom namirenja.
2. Privilegiji na jahti odnose se samo na novčane tražbine.
3. Tražbine unutar istog razreda privilegija mogu biti utemeljene na ugovornom ili izvanugovornom odnosu.

Pravilo je da se tražbine iz višeg razreda namiruju prije tražbina iz nižeg razreda. Tek kada su u cijelosti namirene tražbine iz višeg razreda, može se pristupiti namirenju tražbina iz nižeg razreda.⁴¹ Međutim, iznimka od ovog pravila za pomorske privilegije je osiguravanje tražbine za nagrade za spašavanje. One imaju prednost pred svim drugim privilegiranim tražbinama koje su nastale prije obavljanja radnji spašavanja.⁴² Ta iznimka poboljšava položaj spašavatelja jer su svojim radnjama spašavanja zaštitili položaj svih drugih vjerovnika u trenutku spašavanja. Bez te iznimke spašavatelji bi mogli biti onemogućeni u namirenju svojih tražbina zbog toga što su se drugi vjerovnici iz viših razreda već namirili iz vrijednosti jahte.

Drugim pravilom utvrđeno je da tražbine u istoj skupini (razredu) imaju isti prvenstveni red te se, ako ne postoji dovoljno novca za namirenje svih tražbina iz istog razreda, one namiruju proporcionalno njihovoj vrijednosti. No, i to pravilo ima iznimku koja se odnosi na međusobni odnos više tražbina s naslova nagrade za spašavanje. Prvenstveni red među tražbinama iz različitih spašavanja utvrđen je tako da tražbine iz posljednjeg spašavanja imaju prednost pred tražbinama iz prethodnih spašavanja. To znači da se prvenstveni red ovih tražbina suprotstavlja kronološkom redu njihova nastanka. Razlog za ovu iznimku je u tome što je kasniji spašavatelj, spašavajući jahtu, "spasio" i privilegij ranijeg spašavatelja, pa je pravedno da kasniji spašavatelj ima prednost u odnosu na ranijeg spašavatelja.⁴³

S obzirom na to da se radi o povlaštenom odnosno privilegiranom obliku založnog prava na jahti, vjerovnici koji imaju to specifično založno pravo na jahti nazivaju se "privilegiranim" vjerovnicima jer imaju prednost pri namirenju svojih tražbina u slučaju ovršne prodaje jahte. Oni se namiruju prije svih drugih vjerovnika koji također imaju tražbine u vezi s istom jahtom. Nakon što su privilegirani vjerovnici namireni, eventualni ostatak kupovine dobivene prodajom jahte upotrebljava se za namirenje vjerovnika taksativno navedenih tražbina.

⁴¹ Marin Jasenko; Privilegij na bordu – sigurnost i neizvjesnost u isto vrijeme, str. 376, preuzeto s https://www.pravo.unizg.hr/_download/repository/Privilegiji_na_brodu_-_Sigurnost_i_neizvjesnost_u_isto_vrijeme.doc, posjećeno: 15.03.2023.

⁴² Vidi PZ, čl. 245. st. 2.

⁴³ Marin Jasenko op. cit., str. 377.

Postojanje zakonske mogućnosti da neka tražbina bude osigurana pomorskim privilegijem ne garantira da će ta tražbina zaista biti osigurana tim pravnim sredstvom. Da bi se to ostvarilo, nužno je ispunjenje još jedne pretpostavke – ta tražbina mora biti usmjerena prema određenom osobnom dužniku. Prema članku 241. stavku 1. PZ-a, tražbina može biti osigurana privilegijem na jahti samo ako je usmjerena protiv vlasnika, zakupca ili korisnika jahte. Ovo pravilo u načelu vrijedi za sve tražbine koje mogu biti osigurane pomorskim privilegijem. Drugim riječima, iako je opće pravilo da se tražbine mogu osigurati pomorskim privilegijem samo ako su upravljene protiv brodovlasnika, zakupca ili korisnika jahte, postoje neke iznimke. Pojedine tražbine mogu biti privilegirane ako su osobni dužnici za njihovo plaćanje osobe različite od brodovlasnika, zakupca ili korisnika jahte. Primjer za tu iznimku je poslodavac u slučaju plaćanja plaća i drugih davanja članovima posade, troškova povratnog putovanja ili doprinosa za socijalno osiguranje. U slučaju da je riječ o tražbinama nastalim zbog smrti ili tjelesnih ozljeda članova posade tijekom upotrebe jahte, takve će tražbine biti osigurane pomorskim privilegijem. Nadalje, te će tražbine imati prioritet nad drugim tražbinama povezanim s jahtom, čime se osigurava veća zaštita za članove posade koji su pretrpjeli štetu.

Dodatno, PZ proširuje krug osobnih dužnika koji mogu biti "opterećeni" pomorskim privilegijem za tražbine vezane uz smrt ili tjelesne ozljede zapovjednika i članova posade, uključujući poslovođe – fizičke ili pravne osobe koje upravljaju poslovanjem i/ili tehničkim održavanjem jahte i/ili zapošljavanjem posade. Pravila o osobnoj odgovornosti za štete uzrokovane smrću i tjelesnom ozljedom pomoraca detaljno su navedena u članku 145. PZ-a.

Prema članku 241. stavku 1. točki 2. PZ-a, samo tražbine zbog smrti i tjelesne ozljede članova posade imaju privilegirani status, dok tražbine zbog narušenja njihova zdravlja nemaju taj status prema doslovnom tumačenju. Međutim, budući da je cilj PZ-a zaštita članova posade i poboljšanje njihova pravnog položaja, ispravno bi bilo uključiti tražbine zbog narušenja zdravlja članova posade u krug privilegiranih tražbina. To znači da članak 241. stavak 1. točku 2. treba tumačiti prema cilju koji se želi postići, a ne doslovno.

3.2.4. Način nastanka pomorskog privilegija

Pomorske privilegije, u kontekstu njihova nastanka, obilježava neformalnost. Naime, za razliku od većine drugih stvarnih prava na jahti, pomorski privilegiji ne moraju biti upisani u upisnik brodova kako bi proizvodili pravne učinke. Ovo je iznimka od uobičajenog pravila koje zahtijeva da se sva prava na jahti moraju upisati u upisnik brodova. Za nastanak pomorskog privilegija dovoljno je da nastane tražbina koja je zakonom definirana kao privilegirana.

3.2.5. Prostiranje privilegija na jahti

Privilegij na jahti vrijedi samo za jahtu na kojoj je nastala tražbina i ne opterećuje druge jahte koje vlasnik posjeduje. Međutim, privilegij se također odnosi i na pripadak jahte, što proizlazi iz članka 241. stavka 3. PZ-a.

Pripadak jahte obuhvaća sve predmete namijenjene trajnoj uporabi jahte. Ti predmeti uključuju i sve stvari koje su evidentirane u brodskom inventaru⁴⁴, primjerice nautički uređaj ili konop, pa čak i ako su privremeno odvojeni od njega. Kriteriji za utvrđivanje toga što spada u pripadak jahte su trajna uporaba i evidentiranje.

Također, člankom 241. stavkom 2. PZ-a izričito je propisano kako pomorski privilegiji u korist glavnice postoje i za kamate.

No, valja spomenuti kako članak 244. PZ-a određuje da se privilegiji na jahti ne odnose na tražbine koje se vlasniku broda duguju s osnove ugovora o osiguranju. Uspoređujući članak 244. PZ-a s člankom 231. stavkom 1. PZ-a, kojim je propisano kako se hipoteka na brodu prostire, ako stranke hipotekarnog ugovora ne odrede drugačije, i na naknadu iz osiguranja, dolazimo do zaključka kako su privilegirani vjerovnici isključeni iz mogućnosti konkuriranja u ostvarivanju svojih tražbina iz osigurane svote s hipotekarnim vjerovnicima. U tom je slučaju poboljšan položaj hipotekarnih vjerovnika u odnosu na privilegirane vjerovnike.

3.2.6. Ovlasti privilegiranih vjerovnika

Privilegirani vjerovnici na jahti imaju ovlasti koje se mogu podijeliti u dvije glavne skupine (kao i kod hipotekarnih vjerovnika), ovisno o fazi djelovanja njihova založnog prava. Prva faza je stadij osiguranja, koji obuhvaća razdoblje od nastanka privilegija do dospijeca privilegijem osigurane tražbine. Druga faza je stadij namirenja, koji počinje u trenutku dospijeca privilegijem osigurane tražbine i traje do namirenja vjerovnika prodajom jahte.

3.2.6.1. Ovlasti u stadiju osiguranja

Vjerovnik koji ima privilegiranu tražbinu osiguranu pomorskim privilegijem ima pravo prenijeti tu tražbinu na drugu osobu. Također, prenošenjem tražbine, po pravilu akcesornosti pomorskih privilegija, prenosi se i sam privilegij na jahti. Članak 249. PZ-a propisuje da se privilegij prenosi zajedno s tražbinom. Ova odredba bi se trebala primijeniti i u slučaju subrogacije, što je još jedan način prijenosa tražbine (a time i privilegija) s jedne osobe na drugu, što se često događa tijekom isplate naknade iz osiguranja.

⁴⁴ Vidi čl. 217. PZ-a.

Kako PZ ne sadrži odredbe o dodatnim ovlastima privilegiranih vjerovnika u stadiju osiguranja tražbina, kroz odgovarajuću odredbu ZVDSP-a⁴⁵ mogu se utvrditi dodatne ovlasti koje bi privilegirani vjerovnik mogao imati, a koje su inače dostupne založnim vjerovnicima. Primjerice, takav vjerovnik mogao bi imati ovlast da postavi zahtjeve za zaštitu svog privilegija na jahti bilo kome (založnom dužniku ili trećim stranama). U slučaju da vlasnik jahte kao založni dužnik čini nešto što bi moglo ugroziti ili smanjiti vrijednost jahte koja je opterećena privilegijem. U tom slučaju, privilegirani vjerovnik ima pravo zahtijevati da založni dužnik to ispravi pod prijetnjom prisilne naplate tražbine, čak i prije njezina dospijeca.

3.2.6.2. Ovlasti u stadiju namirenja

Privilegirani vjerovnik može ostvariti svoje pravo na namirenje osigurane tražbine kroz sudski ovršni postupak, odnosno sudskom prodajom jahte. Ako usporedimo ovlasti u stadiju namirenja privilegiranog i hipotekarnog vjerovnika, dolazimo do zaključka kako hipotekarni vjerovnik u tom stadiju ima šire ovlasti. Hipotekarni vjerovnik ima zakonsku ovlast namiriti svoju tražbinu, osim sudskom prodajom jahte, i izvansudskom prodajom jahte te iskorištavanjem jahte.

Postupak ovrhe prodajom jahte radi namirenja novčane tražbine reguliran je člancima 852. do 927. PZ-a. Od spomenutih članaka važno je izdvojiti članak 912. PZ-a, koji uređuje prvenstveni red namirenja vjerovnika iz diobne mase. Prvenstveni red namirenja je sljedeći:

1. Vjerovnici čije su tražbine osigurane zakonskim založnim pravom s osnova članaka 171. i 840. u PZ-a
2. Vjerovnici čije su tražbine osigurane pomorskim privilegijem
3. Vjerovnici koji po PZ-u imaju pravo zadržaja
4. Vjerovnici čije su tražbine osigurane hipotekom na jahti
5. Ostali vjerovnici.

Ali, prije razdiobe kupovnine prema prethodno određenom redu prvenstva, namiruju se troškovi nastali u tijeku postupka prodaje jahte.⁴⁶

Ovrhovoditelj koji podnosi prijedlog za ovrhu treba priložiti podatke o poznatim privilegijima, no to ne znači da oni predstavljaju sve privilegije koji postoje na jahti.⁴⁷ Sud koji vodi ovršni postupak mora dostaviti rješenje o prodaji i osobama koje imaju kakvo založno pravo na jahti prema podacima iz spisa, što znači da postoji opasnost da se rješenje o prodaji ne

⁴⁵ Vidi čl. 332. ZVDSP-a.

⁴⁶ Vidi čl. 912. st. 2. PZ-a.

⁴⁷ Vuleta, D. (2013). Ovršna prodaja broda de lege ferenda. Zbornik radova Pravnog fakulteta u Splitu 50(4), 993-1015. str. 996. Preuzeto s: <https://hrcak.srce.hr/111487>, posjećeno: 07.03.2023.

dostavi privilegiranim vjerovnicima ako nisu stranke u ovršnom postupku ili ako se o njihovim privilegijima ne nalaze podaci u spisu.

U ovršnom postupku, prilikom prodaje jahte radi namirenja novčane tražbine postoji rizik da privilegirani vjerovnici neće biti obaviješteni o postupku te da neće moći prijaviti svoju tražbinu i sudjelovati u postupku namirenja iz prodajne cijene jahte. S obzirom na to da se privilegiji na jahti gube prodajom jahte u ovršnom postupku, PZ propisuje obvezu suda da u oglasu o prodaji jahte pozove sve založne vjerovnike čija prava nisu upisana u upisnik brodova da prijave svoje tražbine najkasnije na ročištu za prodaju.⁴⁸ Također, oglas o prodaji mora biti objavljen u Narodnim novinama, na oglasnoj ploči suda i na oglasnoj ploči teritorijalno nadležne lučke kapetanije kako bi se osiguralo da se načelo javnosti poštuje. Oglas o prodaji značajan je privilegiranim vjerovnicima kako bi im se pružila mogućnost saznanja o postupku provođenja ovrhe na jahti te kako bi mogli prijaviti svoju tražbinu i sudjelovati u postupku namirenja iz prodajne cijene jahte. Važno je napomenuti da će se prava privilegiranih vjerovnika u postupku uzeti u obzir samo ako proizlaze iz ovršnih spisa.

3.2.7. Prestanak pomorskih privilegija

Razlozi prestanka privilegija propisani su PZ-om i to člankom 246. stavkom 1., a to su:

- „1. Utrnuće tražbine osigurane privilegijem
2. Protek jedne godine
3. Prodaja jahte u ovršnom ili stečajnom postupku
4. Osnivanje fonda ograničene odgovornosti za tražbine osigurane privilegijem na jahti koje su podvrgnute ograničenju odgovornosti
5. Prodaja jahte na javnoj dražbi sukladno članku 171. stavku 11. ili članku 840. n PZ-a.“

Člankom 246. stavkom 2. PZ-a propisano je iduće: „Pomorski privilegiji prestaju proglašenjem broda pomorskim plijenom, odnosno ratnim plijenom na moru. Ako brod bude oslobođen, pomorski privilegiji, koji prema stavku 1. točki 2) ovoga članka nisu prestali prije nego što je brod zaplijenjen, ponovno će se uspostaviti.“

U ovom poglavlju diplomskog rada potrebno je istaknuti još jednu specifičnost pomorskih privilegija pored neformalnosti nastanka, a to je vremenska ograničenost, koja je također jedan od razloga prestanka pomorskih privilegija.

⁴⁸ Vidi PZ, čl. 880.

Jednogodišnji rok trajanja privilegija na jahti propisan je u članku 246., stavku 1., točki 2. PZ-a i protekom tog roka oni apsolutno prestaju. U članku 247. PZ-a navodi se pravilo za računanje trajanja privilegija na jahti. To pravilo vrijedi općenito za tražbine od drugog do petog razreda. Međutim, za tražbine iz prvog razreda (plaće i socijalna davanja u korist članova posade) primjenjuje se posebno pravilo. Rok trajanja tih privilegija počinje teći "nakon iskrcaja tražitelja s jahte", tj. od trenutka kada je privilegirani vjerovnik – član posade stvarno mogao poduzeti korake za naplatu svoje tražbine.⁴⁹ Član posade koji ima privilegiranu tražbinu ne može pokrenuti postupak za namirenje dok se ne iskrca s jahte, što se može dogoditi i nekoliko mjeseci nakon nastanka tražbine. Stoga bi bilo nepravedno da se jednogodišnji rok počinje računati od trenutka nastanka same privilegirane tražbine, kao što je to slučaj s ostalim privilegijima, primjerice plaćama za rad na jahti.

Privilegiji prestaju i ako jahta bude zaustavljena ili zaplijenjena te dođe do njezine prisilne prodaje radi namirenja privilegirane tražbine. Zaustavljanje jahte privremena je mjera koja se uređuje u člancima 951.-964. PZ-a i Međunarodnom konvencijom za izjednačenje nekih pravila o privremenom zaustavljanju pomorskih brodova iz 1952. godine, koja je obvezujuća i za Republiku Hrvatsku.⁵⁰ Prema članku 953. stavku 2. PZ-a, privremena mjera zaustavljanja jahte može se primijeniti i radi ostvarenja pomorskog privilegija, što znači da su privilegirane tražbine uključene u skupinu tražbina koje se mogu osigurati privremenom mjerom zaustavljanja jahte.⁵¹ Tom se mjerom osigurava buduće ostvarenje tražbine predlagatelja osiguranja jer se jahta imobilizira, što omogućuje namirenje tražbine u budućem ovršnom postupku.

Drugim riječima, jednogodišnji rok trajanja privilegija na jahti prestaje teći bilo kojom radnjom poduzetom pred sudom od strane vjerovnika privilegirane tražbine radi osiguranja ili namirenja predmetne tražbine.⁵² Također, važno je napomenuti da rok ne teče za vrijeme kada zaustavljanje ili zapljena jahte nisu bili dopušteni po zakonu.⁵³ Nakon isteka roka, privilegij na jahti prestaje, ali tražbina koju je privilegij osiguravao i dalje postoji.

Kako smo se s većinom razloga prestanka privilegija kroz ovaj rad već susreli, na ovom mjestu rada dotaknut ćemo se samo određenih situacija koje ranije nisu dovoljno razjašnjene.

⁴⁹ Vidi PZ, čl. 247.

⁵⁰ Hrvatska se smatra strankom Konvencije iz 1952. zbog notifikacije o sukcesiji ugovora bivše SFRJ iz 1991. Konvencija se odnosi na zaustavljanje brodova i objavljena je u Službenom listu Međunarodnih ugovora. Postoji nova Konvencija o zaustavljanju brodova donesena 1999., koja još nije stupila na snagu, a njezine odredbe su u velikoj mjeri inspirirane odredbama Konvencije iz 1952.

⁵¹ Člankom 953. stavkom 2. PZ-a propisano je kako se privremeno zaustavljanje broda može odrediti i provesti i zbog tražbina osiguranih hipotekom na jahti.

⁵² Vidi članak 247. stavak 2. PZ-a.

⁵³ Vidi članak 247. stavak 3. PZ-a.

Sukladno rečenom, ovdje treba napomenuti da izraz "utrnuće" u članku 246., stavku 1., točki 1. PZ-a zapravo označava prestanak tražbine koju je osigurao privilegij (primjerice zbog ispunjenja ili odricanja). Da bi se zadovoljilo načelo akcesornosti, privilegij ne može postojati samostalno, bez tražbine koju osigurava.

U točki 4. članka 246. PZ-a navodi se da brodovlasnik nije obavezan nadoknaditi štetu u potpunosti, već samo do zakonom propisane granice odgovornosti. Kako bi iskoristio ovu povlasticu, brodovlasnik mora osnovati fond ograničene odgovornosti iz kojeg će se namiriti tražbine vjerovnika. Osnivanjem ovog fonda, vjerovnici neće moći naplatiti svoje tražbine iz druge imovine osobe koja je osnovala fond. Čak i vjerovnici s tražbinama osiguranim pomorskim privilegijem neće biti u nepovoljnijem položaju nakon osnivanja fonda ograničene odgovornosti. Međutim, privilegij će prestati ako je za tu tražbinu dopušteno ograničenje odgovornosti, osim ako PZ to ne dopušta.

U PZ-u postoji opća odredba koja zabranjuje ograničenje odgovornosti za tražbine naknade štete ako se dokaže da je šteta uzrokovana namjernim ili bezobzirnim postupkom korisnika jahte počinjenim sa sviješću da će šteta vjerojatno nastati.⁵⁴ Ako se takva tražbina uvrsti u krug privilegiranih, osnivanje fonda ograničene odgovornosti neće utjecati na nju, jer korisnik jahte ne može ograničiti svoju odgovornost za takve tražbine.

Ako se jahta proglasi pomorskim ili ratnim plijenom, to neće uvijek dovesti do prestanka privilegija. Ako se takva jahta oslobodi prije isteka jednogodišnjeg roka trajanja privilegija, privilegij će se ponovo uspostaviti na toj jahti. To znači da će privilegij postojati od trenutka nastanka tražbine (prije zapljene), ali jednogodišnji rok trajanja privilegija neće teći dok je jahta bila zaplijenjena, jer tada nije bilo moguće zaustaviti jahtu na zahtjev privilegiranog vjerovnika radi ostvarenja njegove tražbine.

PZ ne navodi isključive razloge za prestanak privilegija na jahti. Iako privilegij prestaje gubitkom založnog prava, odnosno propašću jahte, sudska praksa i teorija upućuju na to da se privilegij „ne gasi“ nužno samo zbog propasti jahte već i u slučaju kada je privilegirani vjerovnik prestao postojati.⁵⁵

⁵⁴ Vidi članak 390. PZ-a, a u vezi s člankom 5. točkom 17. PZ-a. Članak 5. točka 17. PZ-a definira korisnika jahte, kao fizičku osobu ili pravnu osobu koja drži jahtu u posjedu kao vlasnik ili temeljem ugovora o zakupu ili ugovora o leasing-u, s tim što se pretpostavlja, dok se ne dokaže suprotno, da je korisnik jahte osoba koja je upisniku brodova upisana kao vlasnik. Na korisnika jahte na odgovarajući način primjenjuju se odredbe PZ-a o brodaru.

⁵⁵ Jeremy Browne, The extinction of maritime liens, Lloyd's Maritime and Commercial Law Quarterly, Vol. 3, 2003, str. 365-366

Prema PZ-u, postoje izričite odredbe koje navode da promjene u vlasništvu, upisu ili zastavi jahte ne dovode do prestanka pomorskih privilegija. Dakle, prema članku 243. PZ-a, pomorski privilegiji neće prestati u slučajevima kada se dogodi jedna od sljedećih promjena:

1. Promjena vlasnika jahte
2. Promjena upisa jahte
3. Promjena zastave jahte, osim ako PZ ne odredi drugačije.

Tako će privilegij ipak prestati kad njegov vlasnik postane osoba koja je kupila brod u ovršnom postupku.⁵⁶ Nakon što su u radu podrobno izložena založna prava na jahti, smatra se korisnim da se, radi sveobuhvatnosti obrade teme, usporede različiti elementi pravnog uređenja hipoteke na jahti i privilegija na jahti. Upravo iz tog razloga, sastavljena je tablica komparacije ključnih obilježja pomorske hipoteke i privilegija na jahti prema hrvatskom pravu.

⁵⁶Prema čl. 8. Konvencije o pomorskim privilegijima i hipotekama iz 1993.

Komparacija uređenja pomorske hipoteke i privilegija prema hrvatskom pravu

	Pomorska hipoteka	Pomorski privilegij
Pravni temelj nastanka	<ul style="list-style-type: none"> • Ugovor • Sudska odluka 	<ul style="list-style-type: none"> • Zakon (PZ)
Način nastanka (modus)	<ul style="list-style-type: none"> • Upis u upisnik brodova 	<ul style="list-style-type: none"> • Za nastanak nije potreban upis u upisnik brodova, već nastaju <i>ex lege</i>, nastankom tražbina koje su utvrđene kao privilegirane
Ovlasti vjerovnika u stadiju prisilnog namirenja tražbine	<ul style="list-style-type: none"> • Sudska prodaja jahte • Izvansudska prodaja jahte • Preuzimanje posjeda jahte i njezino iskorištavanje 	<ul style="list-style-type: none"> • Sudska prodaja jahte
Prestanak	<ul style="list-style-type: none"> • Brisanje hipoteke • Prodaja jahte u ovršnom ili stečajnom postupku • Izvansudska prodaja jahte • Proglašenje jahte pomorskim ili ratnim plijenom • Prodaja jahte na javnoj družbi sukladno članku 171., stavku 11. i članku 840.n PZ-a 	<ul style="list-style-type: none"> • Utrnuće tražbine osigurane privilegijem • Protek jedne godine • Prodaja jahte u ovršnom ili stečajnom postupku • Osnivanje fonda ograničene odgovornosti za tražbine osigurane privilegijem na jahti koje su podvrgnute ograničenju odgovornosti • Prodaja jahte na javnoj dražbi sukladno članku 171., stavku 11. i članku 840.n PZ-a • Proglašenje jahte pomorskim ili ratnim plijenom

Tablica 1: Komparacija uređenja pomorske hipoteke i privilegija prema hrvatskom pravu

4. Poredbena pravna rješenja glede založnih prava na jahti

U sljedećim ćemo se poglavljima dotaknuti nekolicine država od kojih svaka ima određene specifičnosti i razlike u regulaciji pomorstva, a za koje je pomorstvo izuzetno bitna grana prava radi održavanja povezanosti na globalnoj razini. Riječ je o Engleskoj, Turskoj, Italiji, Grčkoj i SAD-u. Naime, većina njih u povijesti bile su pomorske velesile koje su od najranijih doba bile primorane uređivati sva pitanja i situacije koje bi im se mogle nametnuti.

Nakon Napoleonskih ratova, Engleska je shvatila da mora aktivno sudjelovati u svjetskim događajima kako bi zaštitila svoje političke, trgovačke i kolonijalne interese. Da bi to postigla, britanska mornarica postala je ključna za njezinu ekonomsku i vojnu moć. Flota Engleske kontrolirala je morske linije, luke i obale diljem svijeta, omogućujući slobodnu trgovinu s drugim zemljama.

Nadalje, turska je kultura jedinstvena kombinacija istočnjačkih i zapadnjačkih običaja i tradicija zahvaljujući upravo svom položaju na dva kontinenta. Turska se nalazi na strateški važnom položaju između Europe na zapadu, središnje Azije na istoku, Rusije na sjeveru i Bliskog istoka na jugu. Zahvaljujući svojim pomorskim resursima i položaju, Turska je jedan od ključnih igrača u svjetskoj trgovini i važan čimbenik u regionalnoj sigurnosti i stabilnosti.

Italija je svakako pomorska država, ujedno je i susjedna prekomorska država, pa je stoga zanimljivo sagledati na koji način su u Italiji uređena založna prava na jahti. Pomorstvo je vrlo važno za gospodarstvo Italije. Zemlja je s tri strane okružena morem, a luke poput Genove, Napulja, Trsta, La Spezie i Livorna ključne su točke za trgovački i putnički promet. Upravo je Genova jedna od najvažnijih tranzitnih luka koja ostvaruje promet s unutrašnjošću kontinenta za kontejnerski i tankerski promet. Značajnu ulogu u pomorstvu Italije ima i putnički promet između kopna i mora te između Italije i susjednih zemalja na istoku.

Grčko pomorstvo seže još od antičkih vremena, kada su Grci bili jedni od najvećih pomorskih naroda u Sredozemlju. Grčka je zemlja s tisućama otoka i dugom obalom, što je čini savršenom za razvoj pomorstva. Danas je Grčka jedna od najvažnijih pomorskih država na svijetu, a njezino se gospodarstvo temelji na brodovima i pomorskom prijevozu.

Pomorstvo u SAD-u bilo je iznimno važno za razvoj te države te je odigralo ključnu ulogu u izgradnji ekonomije, promicanju trgovine i povezivanju SAD-a s drugim dijelovima svijeta.

Potrebno je napomenuti kako propisi spomenutih država govore o brodu, no isti su *mutatis mutandis* primjenjivi i na jahtu.

4.1. Engleska

U Engleskoj, hipoteka na brodu (primjenjivo i na jahtu) obično se naziva "brodskom hipotekom" ili "brodskom hipotekom za osiguranje duga" (eng. *ship mortgage for the purpose of securing a debt*). Hipoteka na brodu (eng. *mortgage*) u engleskom pravu suvremeno je uređena na temelju zakonskih propisa (eng. *statute law*), koji se oslanjaju na tradicionalno pravno uređenje (eng. *common law*) ovog instituta.

Hipoteka na jahti u Engleskoj može se upotrebljavati kao sredstvo osiguranja za bilo koji oblik zajma, uključujući i kredit za kupnju jahte ili za financiranje opreme i poboljšanja jahte. Postupak upisa hipoteke u registru brodova u Engleskoj prilično je jednostavan i brz, što ga čini popularnim izborom vjerovnika za osiguranje tražbina.

Zakon o trgovačkoj mornarici (eng. *Merchant Shipping Act*) iz 1995. godine je zakon Ujedinjenog Kraljevstva kojim se regulira pomorsko pravo, uključujući i hipoteku na jahti. Taj je zakon stupio na snagu 1996. godine i zamijenio prethodni Zakon o trgovačkoj mornarici iz 1894. godine.

Zakon o trgovačkoj mornarici iz 1995. godine propisuje postupak registracije jahti, upisivanja hipoteke na jahti te prodaju jahti radi namirenja hipotekarnih vjerovnika. Taj zakon također propisuje prava i obveze vlasnika jahti, časnika i članova posade te sigurnosne standarde za pomorski prijevoz.

U engleskom pravnom sustavu, hipoteka na jahti je složen pravni koncept koji zahtijeva razumijevanje i primjenu zakonskih rješenja i pravila iz *common lawa*. Postoje tri vrste hipoteka na jahti koje se razlikuju: *mortgage* osnovan sukladno zakonu, odnosno statutu, *common law mortgage* te *equitable mortgage*.

Hipoteka na jahti utemeljena na zakonu ili statutu omogućuje hipotekarnom vjerovniku prava koja su propisana zakonom, a primjenjuje se samo na jahte upisane u registar brodova.⁵⁷ Kod ovog tipa hipoteke, vjerovnik stječe hipotekarno pravo, ali to pravo nije bezuvjetno i traje samo do onog trenutka u kojem dužnik iskoristi svoje ugovorno pravo tzv. „otkupljenja“ (eng. *redemption*), odnosno otplati dug ili ispuni neke druge obaveze koje će osloboditi jahtu od hipoteke.⁵⁸

⁵⁷ Bowtle, Greame; McGuinness, Kevin, *The Law of Ship Mortgages*, London., Informa Law; 3rd edition (December 1, 2002), str. 44, posjećeno:11.03.2023.

⁵⁸ *Infra*, str. 45

Razlikovanje između hipoteke osnovane na zakonu (eng. *statutory mortgage*) i običajne hipoteke (eng. *common law mortgage*) te pravične hipoteke (eng. *equitable mortgage*) odnosi se na različite pravne pristupe kod regulacije hipotekarnih sporazuma te ćemo u sljedećim odlomcima pokušati pojasniti pojedini oblik hipoteke (eng. *mortgage*).

Hipoteka osnovana na zakonu (eng. *statutory mortgage*) je hipotekarni sporazum koji se regulira Zakonom o trgovačkoj mornarici iz 1995. godine. To znači da su prava i obveze stranaka unaprijed utvrđene i regulirane zakonom.⁵⁹ Takav tip hipoteke upotrebljava se u pravnom sustavu gdje se zakonskim propisima određuje kako će se hipoteka uspostaviti, održavati, prenijeti i ugasiti.

Common law mortgage može biti uspostavljen na neupisanoj jahti ili dijelu jahte i nije uvjetovan određenim oblikom, odnosno nije nužno da bude u obliku pisanog ugovora. Jedna od posebnosti ovog tipa hipoteke jest prijenos vlasništva s dužnika na vjerovnika. Provedba i oblik pisanog ugovora regulirani su Zakonom o vlasništvu iz 1989. godine i odsjekom 36A Zakona o trgovačkim društvima iz 1985. godine za slučaj društava na koje se taj zakon odnosi.⁶⁰

Equitable mortgage je složen pojam u engleskom pravu zbog toga što se pod tim pojmom opisuje više različitih vrsta osiguranja pravnih interesa. U osnovi, to je ugovor koji omogućuje osiguranje koje se temelji na pravičnosti i ima za cilj ostvariti očitu namjeru ugovornih stranaka.⁶¹ U slučaju *equitable mortgagea*, vlasnik jahte ne ograničava se na broj hipoteka koje može osnovati. Za razliku od zakonskog *mortgagea*, ovaj oblik *mortgagea* može biti uspostavljen neformalno na budućoj imovini ili čak na neupisanom dijelu jahte. Ponekad se pojavljuje kao posljedica pokušaja uspostavljanja zakonskog *mortgagea* koji nije uspio zbog nedostatka formalnosti u ugovoru ili zbog toga što jahta nije upisana u registar brodova.

U engleskom pravu, pomorski privilegij (*maritime lien*) je ograničeni oblik prava. Ne postoji zakon koji bi precizno odredio ove privilegije zato što Engleska nije potpisala nijednu međunarodnu konvenciju o pomorskim privilegijima i hipotekama. Ovi privilegiji su uspostavljeni putem odgovarajućih presuda pomorskih sudova.⁶²

U engleskoj se literaturi ističe da su pomorski privilegiji (*maritime lien*) korisna i učinkovita metoda za zaštitu potraživanja povrijeđene strane, koja ima poseban status. Pomorski privilegij (*maritime lien*) odnosi se na potraživanje prema jahti ili drugoj pomorskoj imovini, a osigurava se tako da se ta pomorska imovina zaplijeni. Takva potraživanja su

⁵⁹ Prava i obveze unaprijed su regulirane Zakonom o trgovačkoj mornarici iz 1995. godine.

⁶⁰ Bowtle, Greame; McGuinness, Kevin, *The Law of Ship Mortgages*, op. cit. str. 45, posjećeno: 11.03.2023.

⁶¹ *Infra*. str. 45

⁶² Primjerice, engleski Privy Council u sporu *The Halcyon Isle* (1981) A.c. 221, 234; (1980), *Lloyd's Law Reports* 325, 329 (PC.)

"vezana" za jahtu, neovisno o njezinom posjedu te su stoga djelotvorna čak i u slučaju promjene vlasništva jahte.⁶³

4.2. Turska

Hipoteka na jahti u Turskoj uređena je Trgovačkim zakonikom i Zakonom o primjeni i izvršenju. Oba propisa donesena su u siječnju 2011. godine, a na snagu su stupila 1. srpnja 2012. godine. Donose značajne promjene u području stvarnih prava na jahti, uključujući hipoteku na jahti.

Prije donošenja novih propisa o hipoteci na jahti u turskom pravu, taj se institut oslanjao na njemačko i švicarsko uređenje hipoteke na nekretninama, koje su bile prihvaćene u ranije važećem turskom Trgovačkom zakoniku iz 1956. godine. Iako je taj zakonik prošao opsežne izmjene u pogledu hipoteke na jahti, još uvijek se koriste rješenja koja su sadržana u njemačkom i švicarskom zakonodavstvu.

U novim propisima o hipoteci na jahti u turskom pravu unesena su rješenja koja povećavaju ovlasti vjerovnika prilikom namirenja potraživanja koje je osigurano hipotekom. Njemački izraz *Vorzeitiger Verkauf* odnosno lat. *pendente lite*⁶⁴ prevodi se kao "prodaja prije roka". U kontekstu prodaje jahte, taj se izraz odnosi na prodaju jahte prije javne dražbe ili prije roka koji je određen za javnu dražbu. To se može dogoditi u slučaju kada se želi izbjeći smanjenje vrijednosti jahte ili nastanak novih povlaštenih potraživanja dok se čeka javna dražba. Primjena tog koncepta uređena je člankom 1386. Trgovačkog zakonika. Nadalje, članak 1387. Trgovačkog zakonika izriječno priznaje privatnu prodaju (njem. *Freihandverkauf*) od strane ovršnog ureda kako bi se osigurala brza i učinkovita prodaja jahte.⁶⁵

Zakonske odredbe o sudskoj prodaji jahte propisuju otvorenost postupka, a to uključuje objavljivanje oglasa o prodaji u međunarodnim brodarskim listovima (*Lloyd's List* ili *Trade Winds*)⁶⁶ kako bi se osigurala najšira moguća informiranost javnosti.

U slučaju neispunjavanja obveza povezanih s hipotekom, vjerovnik ima pravo pokrenuti postupak prisilne prodaje jahte kako bi se namirio njegov dug. Međutim, vjerovnik ne može preuzeti fizičko posjedovanje jahte, već samo tražiti naplatu duga iz prodaje ili drugih izvora

⁶³ Chorley & Giles, *Shipping Law*, Pitman (1987), str. 70, posjećeno:11.03.2023.

⁶⁴ *Pendente lite* sudska je prodaja prije ishoda pravomoćne sudske odluke (rješenja o ovrsi) u slučaju kad je vjerojatno smanjenje vrijednosti imovine, a očuvanje njezine vrijednosti nije izvedivo. Tada sud na zahtjev zainteresirane stranke u postupku može naložiti prodaju i prije donošenja i pravomoćnosti sudske odluke.

⁶⁵ Atamer Kerim; *New Turkish Law of Ship Mortgages and Enforcment*, <http://www.cmashipping2016.com/postprogram/Wednesday/Ercan%20Demir%20Sources.pdf>, posjećeno: 07.03.2023.

⁶⁶ *Infra*, str. 10

prihoda povezanih s jahtom. Zanimljivo je uočiti razliku spram poznatog nam hrvatskog sustava u kojem postoji mogućnost uzimanja jahte u posjed i njegova iskorištavanja uz prebijanje dugovane tražbine.

Pomorski privilegiji vezani su za jahtu i njezine pripatke. Međutim, pripadci koji ne pripadaju brodovlasniku isključeni su člankom 1321. Trgovačkog zakonika. Teret, s druge strane, prema Trgovačkom zakoniku, ne podliježe pomorskim privilegijima. Ako prihod nakon sudske prodaje jahte nije dovoljan za pokriće svih potraživanja, prioritet potraživanja postaje presudan za vjerovnike. U toj će se fazi sva potraživanja, uključujući pomorske privilegije, sagledavati po načelu prvenstva.

Pomorski privilegiji imaju prednost nad hipotekama. Međutim, poredak između različitih vrsta pomorskih privilegija također je vrlo važan. Glavno pravilo u vezi s rangiranjem pomorskih privilegija nalazi se u članku 1324. stavku 2. Trgovačkog zakonika. Dakle, prioritet pomorskih privilegija je sljedeći:

1. Zahtjevi za plaću pomoraca
2. Zahtjevi koji se odnose na gubitak života ili tjelesne ozljede do kojih je došlo, bilo na kopnu ili na vodi, u izravnoj vezi s radom plovnog objekta
3. Potraživanja lučkih, kanalskih i drugih plovnih pristojbi i pristojbi za peljarenje
4. Zahtjevi koji se temelje na deliktima koji proizlaze iz fizičkog gubitka ili štete uzrokovane radom plovnog objekta, osim gubitka ili oštećenja tereta, kontejnera i stvari putnika na plovnom objektu.

Prestanak pomorskog privilegija zastarom uređen je člankom 1326. Trgovačkog zakonika. Pomorski privilegiji prestaju nakon razdoblja od jedne godine, osim ako je, prije isteka tog razdoblja, plovni objekt zaplijenjen.⁶⁷

4.3. Italija

U Italiji su založna prava na jahti uređena zakonikom „*Codice della Navigazione*“, koji je odobren Kraljevskim dekretom od 30. ožujka 1942. godine, a stupio je na snagu 17. travnja 1942. godine.

Hipoteka na jahti može se osnovati na temelju ugovora ili na temelju sudske odluke, a mora biti upisana u registar brodova. Važno je napomenuti da se talijansko pomorsko pravo

⁶⁷ Cakir Gurulkan; Maritime Liens in Turkey (28.02.2019), Preuzeto s: <https://www.lexology.com/library/detail.aspx?g=ca7468f1-894e-452d-befd-7129efdb2b9e> Gurulkan Cakir, posjećeno:11.03.2023.

primjenjuje samo na jahte koje su registrirane u Italiji. Ako je jahta upisana u drugoj zemlji, primjenjuju se zakoni te zemlje u vezi sa založnim pravima na jahti.

U Italiji hipoteka ne podrazumijeva prijenos prava vlasništva na hipotekarnog vjerovnika, već omogućava vjerovniku da namiri svoju tražbinu prodajom jahte putem suda. Specifičnost u uređenju hipoteke talijanskog pravnog sustava jest to što hipotekarni vjerovnik nema pravo preuzeti posjed jahte ili ju iskorištavati kako bi podmirio dug osiguran hipotekom.⁶⁸

Upis hipoteke ima učinak prema trećim osobama te su radi stjecanja prvenstvenog reda važni sat i datum upisa na temelju kojih vjerovnici stječu mjesto u prvenstvenom redu.

Codice della Navigazione u članku 552. navodi pomorske privilegije koji imaju prednost nad hipotekama. Pomorski privilegiji na jahti predviđeni su za sljedeće tražbine:

1. Sudski troškovi koji duguju državi ili učinjeni u korist vjerovnika
2. Krediti iz ugovora o radu pomoraca
3. Krediti za iznose koje su talijanske vlasti predvidjele za repatrijaciju pomoraca i plaćanja tijelima socijalnog osiguranja
4. Naknade za spašavanje i opću havariju
5. Odštete za pomorske nezgode
6. Krediti koji proizlaze iz ugovora koje je sklopio zapovjednik za sigurnosnu zaštitu jahte.⁶⁹

Važno je napomenuti kako se navedeni popis pomorskih privilegija temelji na Konvenciji o privilegijima i hipotekama iz 1926. godine.

4.4. Grčka

Grčka je među prvima počela s redizajniranjem instituta hipoteke na jahti u cilju privlačenja izvora financiranja za flotu, što je rezultiralo grčkom kodifikacijom privatnog pomorskog prava 1958. godine. Prije 1953. godine, grčko pravo u pogledu hipoteke na jahti slijedilo je kontinentalno uređenje tog instituta, što je uključivalo samo sudsku prodaju predmeta hipoteke u slučaju zakašnjenja hipotekarnog dužnika, u skladu s rimskim pravom. Međutim, kako bi osigurali veću sigurnost hipotekarnim vjerovnicima, hipoteka na jahti u Grčkoj znatno je izmijenjena 1953. godine dodavanjem prava koja su do tada bila nepoznata

⁶⁸ Kvartuč, J., op.cit., str. 87

⁶⁹ Gasparini Francesco, Pellerano Filippo; Ship arrest in Italy (29.06.2022), preuzeto s: <https://www.lexology.com/library/detail.aspx?g=9a085c0d-22c9-440c-9bff-efac1fbb6144>, posjećeno: 07.03.2023. Važno je nadodati kako se navedeni popis pomorskih privilegija temelji na Konvenciji o privilegijima i hipotekama iz 1926. godine.

hipoteci civilnog prava, uključujući pravo hipotekarnih vjerovnika da preuzmu jahtu u posjed radi namirenja hipotekom osigurane tražbine te pravo na privatnu prodaju jahte. Te izmjene učinile su hipoteku na jahti grčkog pravnog sustava sličnijom anglosaksonskom institutu hipoteke (eng. *mortgage*). Nakon usvajanja grčke kodifikacije privatnog pomorskog prava 1958. godine, dio koji se odnosi na hipoteku na jahti ponovno se osniva na civilno-pravnom konceptu te se ne uzima u obzir anglosaksonski koncept koji je uveden ranijim zakonom. Ova novija zakonska rješenja primjenjuju se samo na plovne objekte veće od 500 BRT⁷⁰ i poseban su oblik hipoteke.

Grčka je donijela novi pomorski zakon (eng. *The new Code of Private Maritime Law*) koji je stupio na snagu 1. svibnja 2023. godine. *The new Code of Private Maritime Law* zamijenio je zakon iz 1958. godine. S novim zakonom, privilegiji na jahti su u prvenstvenom redu ispred bilo kakve hipoteke vezane uz jahtu (kao što je to slučaj i kod većine pomorskih zemalja u svijetu). Pomorski privilegiji odnose se isključivo na jahtu, što isključuje vozarinu. Nadalje, troškovi koje su vjerovnici imali zbog pokretanja ovršnog postupka na jahti odbijaju se od ovrhe i ne ulaze u popis tražbina vjerovnika. Privilegiji na jahti prestaju nakon njezine prodaje putem javne dražbe. Međutim, vjerovnik čija tražbina nije u cijelosti namirena ima pravo tražiti namirenje od novog vlasnika jahte.⁷¹

4.5. SAD

Terminološki, američko pravo sve vrste zaloga na jahti naziva *liens*. Konkretno, hipoteku na jahti naziva *express lien* („vidljivim“ zalogom), dok se pomorski privilegiji, privilegiji na jahti nazivaju *implied liens* („skrivenim“ zalogom). Slično tome, američko pravo prepoznaje i *possessory lien*. *Possessory lien* podrazumijeva pravo jedne osobe, koja zakonito drži stvar druge osobe, da je zadrži toliko dugo dok joj druga osoba ne podmiri svoje dospjelo dugovanje. Američko pravo poznaje *possessory lien* za popravke jahte te čak i za gradnju jahte. Iako je brodogradilištu priznat i pomorski privilegij u slučaju popravka jahte, *possessory lien* omogućava dodatno osiguranje u obliku zadržavanja jahte od strane brodogradilišta dok se ne plate troškovi popravka.

⁷⁰ BRT (bruto tonaža) je mjerna jedinica za volumen unutrašnjosti broda. Označava ukupnu unutrašnju zapreminu svih zatvorenih prostora broda, izraženu u registarskim tonama (RT). BRT se upotrebljava za utvrđivanje veličine brodova i za naplatu naknada za lučke usluge, osiguranje i poreze. Važno je napomenuti da bruto tonaža ne odražava stvarnu težinu broda.

⁷¹ Giouzelaki Valina, Kanellopoulou Matina; članak: „Recent changes to Greek Code of Private Maritime Law“ (24.02.2023), preuzeto s: <https://www.wfw.com/articles/recent-changes-to-greek-code-of-private-maritime-law/>, posjećeno: 12.03.2023.

Američki je kongres 1920. godine donio zakon kojim je uspostavljen upisani pomorski *mortgage* na jahti (*Ship Mortgage Act* 46.4.5. *US Code*, odjeljci 911-954). Ta vrsta zakonskog *mortgagea*, poznata kao *preferred mortgage* ili *preferred mortgage lien*, uspostavlja se na cijeloj jahti i po redosljedu naplate dolazi nakon pomorskih privilegija koje u skladu s *Maritime Lien Actom* iz 1920., člankom 46. spomenutog američkog kodeksa (odjeljci 971- 975), ima također “*preferred*” tretman, što bi značilo da se radi o privilegiranim potraživanjima s pravom prvenstvenog namirenja ispred *mortgagea*.

Ship Mortgage Act ima značajna ograničenja prema kojima samo američki državljani mogu biti vjerovnici po *mortgageu*. Međutim, stranci se mogu kvalificirati kao vjerovnici po *mortgageu* samo ako svoj interes zaštite preko tzv. „*trusta*“⁷², koji se stavlja pod nadzor američkog državljanina. *Ship Mortgage Act* primjenjuje se samo jahte pod američkom zastavom.

Osim toga, postoje i druga značajna pravila koja zakonodavac postavlja u vezi s *mortgeom*, a ta pravila bi uključivala:

1. *Mortgage* se uspostavlja na cijeloj jahti uključujući i njezine pripatke, ali vlasnik koji ima nedjeljiv interes na jahti može taj interes staviti pod *mortgage*.
2. *Mortgeom* se ne smije predvidjeti mogućnost vjerovnika da se odrekne svoga prvenstvenog statusa.
3. *Mortgeom* se može osigurati, po pravilu, samo pomorska imovina. Američko pravo dopušta da *mortgage* bude istovremeno stavljen na pomorsku i nepomorsku imovinu (imovinu dužnika na kopnu), pod uvjetom da je unijeta klauzula koja čini podjelu između pomorske i nepomorske imovine.

U američkom se pravu pomorski privilegiji temelje na dvije vrste pravnih izvora. Ugovorni privilegiji za popravke, snabdijevanje, tegljenje, uporabu suhog doka i za druge potrebe temelje se na Pomorskom zakonu o privilegijima iz 1920. godine (*Marine Lien Act* iz 1920., članak 46, *US Code*, odjeljci 971-975), dok *Ship Mortgage Act* regulira tradicionalni privilegij poput plaća pomoraca, tjelesne ozljede, sudara, spašavanja, doprinosa iz generalne havarije te privilegij za štete na teretu, kojima američko pravo pridaje posebnu važnost i pažnju. Pomorski privilegiji u američkom pravu vezani su uz stvarnopravni karakter te su povezani s brodom, neovisno o tome tko ga posjeduje. To je specifično za američko pravo u odnosu na

⁷² U angloameričkom zakonodavstvu *trust* predstavlja odnos između pravnih ili fizičkih osoba u kojem jedna ima ovlast upravljanja imovinom, a druga povlasticu primanja koristi od te imovine. (Hrvatska enciklopedija, mrežno izdanje. Leksikografski zavod Miroslav Krleža, 2021. Posjećeno: 4. 5. 2023. <http://www.enciklopedija.hr/Natuknica.aspx?ID=62559>.)

ostala prava, gdje postoji određeni broj privilegiranih potraživanja koja nisu regulirana saveznim zakonodavstvom, što može dovesti do različitog tretmana privilegija u različitim američkim državama i stvarati pravnu nesigurnost unutar sustava.

U nastavku slijede neke od karakteristika pomorskih privilegija u američkom pravnom sustavu, a to su:

1. Nastaju na temelju ugovora ili delikta. Deliktни događaj kao takav izvor je privilegiranoг potraživanja i ujedno trenutak njegova nastanka.
2. Mogu biti izvršeni jedino od strane pomorskog suda u postupku *in rem*.
3. Pravo prvenstva između pomorskih privilegija iste vrste određeno je vremenom njihova nastanka, ali obrnutim redom (potraživanje posljednje u vremenu prvo je u pravu).
4. Osoba koja ima privilegirano potraživanje na jahti nije suvlasnik jahte, te stoga nema pravo na kontrolu korištenja ili kretanja jahte. Iako vlasništvo nad jahtom pripada isključivo vlasniku, vjerovnik s privilegijem ima pravo na zapljenu jahte gdje god je pronađe, nakon što se pokrene postupak pred pomorskim sudom.⁷³
5. Prestanak pomorskih privilegija moguć je isplatom osiguranog potraživanja ili prodajom jahte opterećene tim privilegijima putem sudskog postupka, bez obzira na to jesu li privilegirani vjerovnici uspjeli naplatiti svoje potraživanje ili ne.⁷⁴

⁷³ Nikčević Grdinić, J. (2014). Pomorske privilegije u engleskom i američkom pravu. NAŠE MORE. Preuzeto s: <https://hrcak.srce.hr/127219>, posjećeno:17.03.2023.

⁷⁴ Gilmore & Black, The Law of Admiralty, second edition, Izdavač; The Fondation press (1975.) str. 587, posjećeno:11.03.2023.

5. Zastupljenost upisanih založnih prava – hipoteka na jahtama

Kako je i bilo najavljeno u uvodu ovog rada, prikazat ćemo statističke podatke glede zastupljenosti založnih prava na jahtama. Međutim, kako bismo dobili pravu sliku odnosa zastupljenosti založnih prava na jahtama, uz jahte u obzir smo uzeli i ostale plovne objekte, brodice te brodove.

Kako bismo pribavili potrebne podatke, bilo je nužno stupiti u kontakt sa službenicima iz Ministarstva mora, prometa i infrastrukture (u nastavku teksta: „MMPI“). Upise u upisnik brodova, uključujući i upis hipoteke na jahti, određuju i provode lučke kapetanije kao ustrojstvene jedinice MMPI-ja, a nekada i MMPI izravno.⁷⁵

Nažalost, hrvatska zastava nije tako velika i konkurentna u brodarstvu kao u nautičkom sektoru te je sve manje brodova/jahti pod hrvatskom zastavom u međunarodnoj plovidbi kod naših vlasnika.

Govoreći o nautičkom sektoru (jahte i brodice), u Hrvatskoj je mnogo više slučajeva kreditiranja od strane domaćih banaka i *leasing* kuća. Jedan od razloga zašto je Republika Hrvatska 2019. godine krenula u projekt uređivanja i digitaliziranja upisnika brodova bio je operativnost i pristupačnost vlasnicima plovnih objekata, ali uz pružanje pravne sigurnosti. Činjenica jest da u nekim zemljama postoje tzv. „zastave pogodnosti“ (eng. *flag of convenience*)⁷⁶, koje upise obave u kratkom roku, ali ne pružaju pravnu sigurnost.

Nadalje, važno je naglasiti da se s godinama povećava broj upisa jahti i brodica, osobito i da se većinom stječu uz upis založnog prava na njima. Velik je broj upisanih plovnih objekata kupljenih *leasingom* i to su plovni objekti koji se upotrebljavaju za gospodarsku namjenu, prvenstveno se tu misli na poslove iznajmljivanja u *charteru*⁷⁷ i prijevoza osoba na jednodnevnim izletima.

Trendovi nam pokazuju da su jahte i brodice koje se upisuju sve novijeg godišta pa je i njihova vrijednosti viša, a samim time i kreditna zaduženost koja se upisuje u list C upisnika brodova. S obzirom na analizirane podatke, pojavljuje se pitanje kako to da je sve manje jahti pod hrvatskom zastavom u vlasništvu hrvatskih državljana. Potencijalni odgovor na to pitanje pronalazimo u članku 188. PZ-a, kojim je propisano da se u upisnik brodova može upisati jahta

⁷⁵ Člankom 254. stavkom 2. PZ-a propisano je kako je za upis broda u međunarodnoj plovidbi i jahte duljine trupa jednakog 24 metra ili većeg u međunarodnoj plovidbi nadležna lučka kapetanija kojoj se podnese zahtjev za upis u upisnik brodova ili Ministarstvo.

⁷⁶ Zastave pogodnosti su izrazi koji se odnose na praksu da strane tvrtke registriraju svoje brodove u zemljama koje nude povoljnije zakonske i administrativne uvjete nego što su u njihovim matičnim zemljama. Ove zemlje koje nude takve usluge su poznate kao zemlje zastave pogodnosti.

⁷⁷ Vidi PZ, čl. 673.a, st.1

i brodica koja je u cjelini u vlasništvu strane fizičke ili pravne osobe ako se pretežito nalazi u Republici Hrvatskoj. To je napravljeno smišljeno, iz razloga da i stranci upisuju jahte u upisnik brodova Republike Hrvatske, a što dovodi do generiranja prihoda države na centralnoj i lokalnoj razini. Spomenuta odredba članka 188. PZ-a reproducirana je u Uputi za upis jahte koju je izdao MMPI.⁷⁸

Prema broju zaprimljenih ovrha za koje su službenici MMPI-ja dužni provesti zabilježbu u listu C Upisnika brodova na temelju odluke suda, kako smo saznali iz MMPI-ja, vrlo je mali broj vlasnika plovnih objekata koji ne mogu vraćati kreditne obveze.

U nastavku prilažemo tablicu s najsvježijim podacima, koja nam daje prikaz broja upisanih založnih prava na jahtama, brodicama i brodovima po godinama, i to u razdoblju od 2019. do 2023. godine (do 16. 3. 2023. godine).

Broj upisanih založnih prava po godinama i po vrsti plovnog objekta					
	2019.	2020.	2021.	2022.	Do 16. 3. 2023.
Jahta	252	363	242	167	44
Brodica	301	490	628	479	161
Brod	720	838	1003	660	143
UKUPNO	1.273	1.691	1.873	1.306	348

Tablica 2: Prikaz upisanih založnih prava po godinama u Republici Hrvatskoj (od 2019. do 2023. godine)

Kao što je vidljivo iz priložene tablice, broj upisanih jahti raste u razdoblju od 2019. do 2020. godine. Mogući razlog vidljivog pada u 2021. godini, koji se nastavlja i u 2022. godini, pojava je pandemije COVID-a-19. S obzirom na to da globalna ekonomije u vrijeme pandemije stagnira, kupovna moć pada pa sukladno tome dolazi do pada proizvodnje, a samim time i broja kupljenih jahti.

Zanimljiva je činjenica kako je broj upisanih brodica i brodova gotovo linearno porastao bez obzira na globalnu pandemiju. Razlog tome može biti što su brodice znatno jeftinije u

⁷⁸ Ministarstvo mora, prometa i infrastrukture, Uputa za upis jahte, 14.02.2020. preuzeto s: https://mmpi.gov.hr/UserDocsImages/dokumenti/MORE/More%2020/USP-UPISNICI%205-2_20/Uputa%20za%20upis%20JAHTE%2017-2_20.pdf

odnosu na jahte, dok se brodovi mogu više gospodarski iskoristavati nego što je to slučaj kod jahti.

Zadnji stupac prikazuje broj upisanih založnih prava u prvom tromjesečju 2023. godine. Uzevši u obzir broj upisanih založnih prava na jahti do sada te činjenicu da je pandemija na samom završetku, pretpostavka je da bi se trend rasta upisa trebao nastaviti.

6. Zaključak

Zaključno, založna prava na jahtama u Republici Hrvatskoj uređena su PZ-om. Postoje dvije vrste založnih prava na jahtama, a to su pomorska hipoteka i pomorski privilegij. Pravni temelj nastanka pomorske hipoteke su ugovor ili sudska odluka, dok pomorski privilegij nastaje na temelju PZ-a. Način nastanka pomorske hipoteke upis je u upisnik brodova, za razliku od privilegija koji se ne upisuju u upisnik. Nadalje, ovlasti vjerovnika kod pomorskih hipoteka su sudska prodaja jahte, izvansudska prodaja jahte, preuzimanje posjeda jahte i njezino iskorištavanje. Kod pomorskih privilegija jedina ovlast koju ima vjerovnik jest sudska prodaja jahte. Načini prestanka pomorske hipoteke i načini prestanka pomorskih privilegija imaju sličnosti i razlike. Pomorska hipoteka, između ostalog, prestaje brisanjem hipoteke i izvansudskom prodajom jahte, dok privilegiji, između ostalog, prestaju utrućem tražbine osigurane privilegijem, protekom jedne godine i osnivanjem fonda ograničene odgovornosti za tražbine osigurane privilegijem na jahti koje su podvrgnute ograničenju odgovornosti.

U engleskom pravnom sustavu vjerovnik stječe pravo namiriti svoju hipotekom osiguranu tražbinu nakon što dužnik po dospelju ne ispuni svoje obaveze, a upravo je englesko pravo poslužilo hrvatskom kao uzor. U Italiji i Grčkoj založna prava jahte regulirana su na sličan način kao i u Hrvatskoj. Korijeni pomorskog prava u SAD-u vežu se na uređenje u anglosaksonskom pravnom sustavu te je važno napomenuti kako su založna prava unutar SAD-a drugačije uređena u pojedinoj državi. Međutim, općenito se založna prava na jahtama u SAD-u temelje na istim načelima kao i u Hrvatskoj. Zanimljivo je kako tursko zakonodavstvo propisuje da vjerovnik ne može preuzeti fizičko posjedovanje jahte, već samo tražiti naplatu duga iz prodaje ili drugih izvora prihoda povezanih s jahtom, što predstavlja razliku u odnosu na Hrvatsku.

U usporedbi s drugim zemljama, založna prava na jahtama u Republici Hrvatskoj dobro su regulirana i omogućavaju vjerovnicima da osiguraju svoja potraživanja.

S obzirom na to da je Hrvatska relativno mala država koja ne temelji svoje gospodarstvo na pomorstvu (izuzetak je nautički turizam koji ima elemente i turističke i pomorske djelatnosti), valja napomenuti da je sve manje brodova pod hrvatskom zastavom u međunarodnoj plovidbi. Takvi brodovi imaju puno veće iznose hipoteka i većinom ih financiraju inozemne banke.

Sustav uknjižbe u Republici Hrvatskoj uspostavljen je u vrijeme Austro-Ugarske te je nedavno značajno moderniziran u obliku uvođenja jedinstvenog upisnika brodova (uveden 1. 1. 2020. godine), koji se vodi u elektroničkom obliku. Upravo je modernizacija i digitalizacija

elektroničkog upisnika brodova nastupila iz razloga što se s godinama povećava broj upisa jahti i brodica koje se većinom, uz izuzetak privilegija, stječu uz upis založnih prava. Zanimljiv podatak koji smo dobili iz MMPI-ja jest kako zapravo u Hrvatskoj postoji mali broj slučajeva nemogućnosti vraćanja kreditnih obaveza financiranja plovni objekata.

7. Popis literature

Međunarodni izvori:

1. Međunarodna konvencija za izjednačavanje nekih pravila o pomorskim privilegijima i hipotekama iz 1926. godine
2. Konvencija o izjednačavanju nekih pravila o pomorskim privilegijima i hipotekama iz 1967. godine
3. Međunarodna konvencija o pomorskim privilegijima i hipotekama iz 1993. godine.
4. Međunarodna konvencija za izjednačenje nekih pravila o privremenom zaustavljanju pomorskih brodova iz 1952. godine

Zakonski i podzakonski propisi:

1. Pomorski zakonik (NN 181/04, 76/07, 146/08, 61/11, 56/13, 26/15, 17/19)
2. Zakon o vlasništvu i drugim stvarnim pravima (NN 91/96, 68/98, 137/99, 22/00, 73/00, 129/00, 114/01, 79/06, 141/06, 146/08, 38/09, 153/09, 143/12, 152/14, 81/15, 94/17)
3. Ovršni zakon (NN 112/12, 25/13, 93/14, 55/16, 73/17, 131/20, 114/22)
4. Pravilnik o vođenju Upisnika brodova, najvišoj dopuštenoj starosti i tehničkim uvjetima za upis u upisnik brodova, na temelju članka 186. stavka 4., članka 191. stavka 3. i članka 195. stavka 6. Pomorskog zakonika (NN 181/04, 76/07, 146/08, 61/11, 56/13, 26/15 i 17/19)

Knjige, znanstveni radovi, časopisi i članci:

1. Atamer Kerim; New Turkish Law of Ship Mortgages and Enforcment, <http://www.cmashipping2016.com/postprogram/Wednesday/Ercan%20Demir%20Sources.pdf>, posjećeno: 07.03.2023.
2. Bolanča Dragan; Stvarna prava na brodu (usporedba hrvatskog i bosansko hercegovačkog plovidbenog zakonodavstva), preuzeto s: <https://www.pravni.ues.rs.ba>, posjećeno:17.03.2023.
3. Bowtle, Greame; McGuinness, Kevin; (2002). The Law of Ship Mortgages, London, Izdavač; Informa Law; 3. izdanje, posjećeno:11.03.2023.
4. Cakir Gurulkan; (1987). Maritime Liens in Turkey, preuzeto s: <https://www.lexology.com/library/detail.aspx?g=ca7468f1-894e-452d-befd-7129efdb2b9e> Gurulkan Cakir, posjećeno:11.03.2023..
5. Chorley & Giles; (1987). Shipping Law, Izdavač; Pitman, posjećeno:11.03.2023.

6. Gasparini Francesco, Pellerano Filippo; (2022). Ship arrest in Italy, preuzeto s: <https://www.lexology.com/library/detail.aspx?g=9a085c0d-22c9-440c-9bff-efac1fbb6144>, posjećeno: 07.03.2023.
7. Gilmore & Black; (1975). The Law of Admiralty, second edition, Izdavač; The Foundation press, posjećeno:11.03.2023.
8. Giouzelaki Valina, Kanellopoulou Matina; (2023). članak: „Recent changes to Greek Code of Private Maritime Law“ preuzeto s: <https://www.wfw.com/articles/recent-changes-to-greek-code-of-private-maritime-law/>, posjećeno:12.03.2023.
9. Hlača, Vinko; (2006). Hipoteka na brodu u hrvatskom pomorskom pravu. Zbornik Pravnog fakulteta Sveučilišta u Rijeci, preuzeto s: <https://hrcak.srce.hr/25244>, posjećeno:15.03.2023.
10. Kvartuć, Jurica; (2017). Hipoteka na brodu u hrvatskom i poredbenom pravu, Zagrebačka pravna revija, str. 67, Preuzeto s: <https://hrcak.srce.hr/196209>, posjećeno: 17.03.2023.
11. Marin, Jasenko; (2005). Pravno uređenje hipoteke na brodu u Republici Hrvatskoj. Poredbeno pomorsko pravo, preuzeto s: <https://hrcak.srce.hr/9939>, posjećeno:15.03.2023.
12. Marin, Jasenko; Privilegij na bordu – sigurnost i neizvjesnost u isto vrijeme, preuzeto s: https://www.pravo.unizg.hr/_download/repository/Privilegiji_na_brodu_-_Sigurnost_i_neizvjesnost_u_isto_vrijeme.doc, posjećeno:15.03.2023.
13. Nikčević Grdinić, Jelena; (2014). Pomorske privilegije u engleskom i američkom pravu. NAŠE MORE. Preuzeto s: <https://hrcak.srce.hr/127219>, posjećeno:17.03.2023.
14. Stanković, Gordan; (2005). Izvansudska prodaja broda i prodaja broda neposrednom pogodbom – novi mehanizmi namirenja vjerovnika po Pomorskom zakoniku, Zbornik radova Pravnog fakulteta u Splitu, preuzeto s: [CROSBIB bib.irb.hr/278380](https://bib.irb.hr/278380), posjećeno:12.03.2023.
15. Vuleta, Dean; (2013). Ovršna prodaja broda de lege ferenda. Zbornik radova Pravnog fakulteta u Splitu, preuzeto s: <https://hrcak.srce.hr/111487>, posjećeno: 07.03.2023.

Izjava o izvornosti

Ja, Ivan Ristovski, pod punom moralnom, materijalnom i kaznenom odgovornošću, izjavljujem da sam isključivi autor diplomskog rada te da u radu nisu na nedozvoljeni način (bez pravilnog citiranja) korišteni dijelovi tuđih radova te da se prilikom izrade rada nisam koristio drugim izvorima od onih navedenih u radu.

Ivan Ristovski, v.r.